

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการจัดการอบรมคณะครูเพื่อสร้างหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านท่ามะเดื่อ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. หลักสูตรสถานศึกษา
2. การเตรียมความพร้อมและการจัดสภาพแวดล้อมในการใช้หลักสูตรสถานศึกษา
3. การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา
4. การจัดการเรียนรู้
5. การประเมินผลหลักสูตร
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. หลักสูตรสถานศึกษา

1.1 ความหมายของหลักสูตรสถานศึกษา

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2544) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรสถานศึกษาว่า เป็นแผนหรือแนวทางหรือข้อกำหนดของการจัดการศึกษาที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ โดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตน รวมถึงลำดับขั้นของมวลประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้สะสม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติได้ ประสบความสำเร็จในการเรียนด้วยตนเอง รู้จักตนเอง มีชีวิตอยู่ในโรงเรียน ชุมชน สังคม และโลกอย่างมีความสุข ดังนั้นหลักสูตรสถานศึกษาประกอบด้วยการเรียนรู้และประสบการณ์อื่น ๆ ที่สถานศึกษาแต่ละแห่งวางแผนเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยจะต้องจัดทำสาระการเรียนรู้ทั้งรายวิชาที่เป็นพื้นฐานและรายวิชาที่ต้องการเรียนเพิ่มเติม เป็นรายปี หรือรายภาค จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในแต่ละปีหรือภาคและกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์จากจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ถวัลย์ มาศจรัส (2545) กล่าวว่าหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึงมวลประสบการณ์ที่สถานศึกษาจัดให้แก่ผู้เรียนตามสภาพและความต้องการของท้องถิ่นนั้นๆ และเป็นแผนหรือแนวทางหรือข้อกำหนดให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ โดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตน

1.2 ลักษณะของหลักสูตรสถานศึกษา

หลักสูตรสถานศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนในทุก ๆ ด้าน ซึ่งถวัลย์ มาศจรัส (2545) และรวิชัย ชัยจิรฉายากุล (2545) ได้กล่าวถึงลักษณะของหลักสูตรสถานศึกษาไว้

สอดคล้องกันว่า หลักสูตรสถานศึกษาจะเป็นแผน ที่ช่วยชี้แนะให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาให้สามารถจัดมวลงประสการณให้ผู้เรียนได้ พัฒนาตนเองในด้านความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้ บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา ดังนั้นสถานศึกษาจะต้องทำงาน ประสาน ร่วมกับครอบครัวและชุมชน ท้องถิ่น วัด หน่วยงานและสถานศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนใน ท้องถิ่น เพื่อให้เกิดผลตามจุดมุ่งหมายสำคัญของหลักสูตร ดังนี้ คือ

1) หลักสูตรสถานศึกษาควรพัฒนาให้เด็กเกิดความสนุกและความเพลิดเพลินในการ เรียนรู้ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นวิธีการสร้างกำลังใจและกระตุ้นให้เกิดความก้าวหน้าแก่ผู้เรียนให้ ได้มากที่สุด มีความรู้สูงสุด สำหรับผู้เรียนทุกคน ควรสร้างความเข้มแข็ง ความสนใจ และ ประสการณให้ผู้เรียนได้พัฒนาความมั่นใจในการเรียนและการทำงานอย่างเป็นอิสระและร่วม ใจกัน ควรให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้สำคัญ ๆ ในการอ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น สามารถ สืบค้นข้อมูลสารสนเทศ และรู้จักการใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารสื่อสาร ส่งเสริมจิตใจที่อยากรู้ อยากเห็น และมีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล

2) หลักสูตรสถานศึกษาควรส่งเสริมการพัฒนาด้านจิตวิญญาณ จริยธรรม สังคมและ วัฒนธรรม และโดยเฉพาะการพัฒนาหลักการในการจำแนกระหว่างความถูกต้องและความผิด ตลอดจนมีความเข้าใจและมีศรัทธาในความเชื่อของตน หลักสูตรสถานศึกษาควรจัดทำขึ้นเพื่อ พัฒนาหลักคุณธรรมและความเป็นอิสระของผู้เรียนและช่วยให้เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ สามารถช่วยพัฒนาสังคมให้มีความเป็นธรรมขึ้น มีความเสมอภาค ควรพัฒนาความตระหนัก ความเข้าใจและยอมรับสภาพแวดล้อมที่ตนดำรงชีวิตอยู่ มีความยึดมั่นในข้อตกลงร่วมกันต่อ การพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในระดับส่วนตน ระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับโลก ดังนั้นหลักสูตร สถานศึกษาควรสร้างและเตรียมให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเป็นผู้นริโภคที่สามารถตัดสินใจ แบบมีข้อมูล มีความเป็นอิสระ และเข้าใจในความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อสังคม

1.3 การสร้างหลักสูตรสถานศึกษา

กรมวิชาการ (2545ก), สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2545) และถวัลย์ มาศจรัส (2545) ได้ กล่าวถึงแนวทางที่ สถานศึกษาควรดำเนินการในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ดังนี้

1) กำหนดวิสัยทัศน์ สถานศึกษาจำเป็นต้องกำหนดวิสัยทัศน์เพื่่อมองอนาคตว่า โลก และสังคมจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร สถานศึกษาจะต้องปรับตัว ปรับหลักสูตรอย่างไรจึงจะ พัฒนาผู้เรียนให้เหมาะสมกับยุคสมัย ซึ่งทำได้โดยอาศัยความร่วมมือของชุมชน ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ ผู้เรียน ภาคธุรกิจ ภาครัฐ ในชุมชน ร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษา ในการแสดง ความประสงค์หรือวิสัยทัศน์ที่ปรารถนาให้สถานศึกษาเป็นสถาบันพัฒนาผู้เรียนที่มีพันธกิจหรือ

ภาระหน้าที่ ร่วมกันในการกำหนดงานหลักที่สำคัญของสถานศึกษา พร้อมด้วยเป้าหมาย มาตรฐาน แผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการ และการติดตามผล ตลอดจนจัดทำรายงานแจ้ง สาธารณชน และส่งผลย้อนกลับให้สถานศึกษาเพื่อปฏิบัติงานที่เหมาะสมและได้มาตรฐาน สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของชาติ

2) การกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สถานศึกษาจะต้องร่วมกับชุมชน กำหนด คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม และ ค่านิยม ซึ่งควรสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา และต้องมีการกำหนดตัวชี้วัดด้าน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนเป็นรายชั้น/วงชั้นไว้อย่างต่อเนื่อง ชัดเจน เป็นจริงได้ และทำการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนด้วยเครื่องมือและวิธีการที่ เหมาะสมเน้นพฤติกรรมที่ยั่งยืน

3) การกำหนดโครงสร้างของหลักสูตรสถานศึกษา จากวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และ มาตรฐานการเรียนรู้ที่สถานศึกษาได้กำหนดไว้ สถานศึกษาจะต้องจัดทำสาระการเรียนรู้จาก ช่วงชั้นให้เป็นรายปีหรือรายภาค พร้อมกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังไว้ให้ชัดเจน เพื่อให้ครู ทุกคน ได้นำไปออกแบบการเรียนการสอน เวลาเรียน การมอบหมายงาน ที่มีการวางแผน ร่วมกันทั้งสถานศึกษา เป็นหลักสูตรสถานศึกษาที่ครอบคลุมภาระงานการจัดการศึกษาทุก ด้านของสถานศึกษา

4) การกำหนดสาระการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค สถานศึกษาต้องนำมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นของกลุ่มสาระต่าง ๆ จากหลักสูตรการศึกษาขั้น พื้นฐาน วิเคราะห์ กำหนดสาระการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง เป็นรายปีหรือรายภาค โดย กำหนดให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ตามเป้าหมายและวิสัยทัศน์ของ สถานศึกษาด้วย กำหนดวิธีการจัดการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน แหล่งเรียนรู้และภูมิ ปัญญาท้องถิ่น และการวัดผลประเมินผลผู้เรียน ที่เหมาะสม

5) การออกแบบการเรียนการสอน จากสาระการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ราย ปี หรือรายภาค สถานศึกษาต้องมอบหมายให้ผู้สอนทุกคนออกแบบการเรียนการสอน โดย คาดหวังว่าผู้เรียนสามารถทำอะไรได้ในแต่ละช่วงชั้น

6) การกำหนดเวลาเรียนและจำนวนหน่วยกิต ในการจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี นั้น สถานศึกษาจะต้องตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ใน ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะในด้านการอ่าน การเขียน การคิดเลข การคิด วิเคราะห์ และการใช้คอมพิวเตอร์ ด้วยวิธีการสอนที่ยึดหัวข้อเรื่องจากกลุ่มสาระการเรียนรู้

วิทยาศาสตร์ หรือสังคมศึกษาเป็นหลักตามความเหมาะสมของท้องถิ่น บุรณาการเรียนรู้ด้วยกลุ่มสาระต่าง ๆ เข้ากับหัวข้อเรื่องที่เรียนอย่างสมดุล

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้เสนอแนะให้สถานศึกษาจัดเวลาเรียนดังนี้คือ

ช่วงชั้นที่ 1 ป.1-3 ปีละ 800-1,000 ชั่วโมง (วันละ 4-5 ชั่วโมง)

ช่วงชั้นที่ 2 ป.4-6 ปีละ 800-1,000 ชั่วโมง (วันละ 4-5 ชั่วโมง)

ช่วงชั้นที่ 3 ม.1-3 ปีละ 1,000-1,200 ชั่วโมง (วันละ 5-6 ชั่วโมง)

ช่วงชั้นที่ 4 ม.4-6 ปีละ ไม่น้อยกว่า 1,200 ชั่วโมง (ไม่น้อยกว่าวันละ 6 ชั่วโมง)

ในการกำหนดสัดส่วนการเรียนรู้ ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มวิชา รวมทั้งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งในขั้นนี้สถานศึกษาควรให้บุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้ามาส่วนร่วมในการพิจารณาสัดส่วนร่วมกัน โดยยึดหลักการในลักษณะธรรมชาติของนักเรียนเป็นหลัก เช่น พัฒนาการทางสติปัญญา ความสามารถทางร่างกาย รวมทั้งความรู้ ทักษะต่าง ๆ ที่ผู้เรียนควรจะได้ศึกษาเพื่อเป็นพื้นฐานการเรียนรู้ในสาระกลุ่มอื่น ๆ และในช่วงชั้นที่สูงขึ้นนี้ควรสอดคล้องและสนองต่อจุดเน้นที่กำหนดไว้ในวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาด้วย

7) การจัดทำคำอธิบายรายวิชา โดยนำผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค สาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค รวมทั้งเวลาและจำนวนหน่วยกิตที่กำหนดไว้ มาเขียนเป็นคำอธิบายรายวิชา ซึ่งประกอบด้วย ชื่อรายวิชา จำนวนเวลาหรือจำนวนหน่วยกิต มาตรฐานการเรียนรู้ และสาระการเรียนรู้ของรายวิชานั้น ๆ

8) การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ โดยนำสาระการเรียนรู้รายปี หรือรายภาคที่กำหนดไว้ บุรณาการจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ย่อย ๆ เพื่อสะดวกในการจัดการเรียนรู้และผู้เรียนได้เรียนรู้ในลักษณะองค์รวม หน่วยการเรียนรู้แต่ละหน่วยประกอบด้วย มาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ และจำนวนเวลาสำหรับการจัดการเรียนรู้ เมื่อเรียนครบทุกหน่วยย่อยแล้ว ผู้เรียนสามารถบรรลุตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคของทุกรายวิชา

9) การจัดทำแผนการเรียนรู้ โดยวิเคราะห์จากคำอธิบายรายวิชา รายปีหรือรายภาค และหน่วยการเรียนรู้ที่จัดทำ กำหนดเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนและผู้สอน

10) การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยวุฒิภาวะและความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน โดยคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

(1) จัดกิจกรรมเพื่อเกื้อกูลส่งเสริมการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้

(2) จัดกิจกรรมตามความสนใจ ความถนัด ตามธรรมชาติและความสามารถ ความต้องการของผู้เรียนและชุมชน

- (3) จัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกในการทำประโยชน์ต่อสังคม
- (4) จัดกิจกรรมประเภทบริการด้านต่าง ๆ ฝึกการทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม
- (5) กำหนดการประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมอย่างเป็นระบบ โดยให้ถือว่าเป็นเกณฑ์การประเมินผลการผ่านช่วงชั้น

1.4 การเรียบเรียงหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย ส่วนสำคัญดังต่อไปนี้

- 1) หลักสูตรสถานศึกษา(ภาพรวม)
- 2) วิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย
- 3) คุณลักษณะอันพึงประสงค์
- 4) โครงสร้างหลักสูตรและสัดส่วนเวลาเรียน
- 5) คำอธิบายรายวิชาตามกลุ่มสาระการเรียนรู้
- 6) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
- 7) การจัดการเรียนรู้และการส่งเสริมการเรียนรู้
- 8) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้
- 9) การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา
- 10) อื่น ๆ

1.5 เอกสารหลักสูตร(ตามกลุ่มสาระ)

- 1) จุดหมายของหลักสูตร
- 2) มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 3) มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น
- 4) ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังเป็นรายปี/รายภาค
- 5) สาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค
- 6) คำอธิบายรายวิชา
- 7) หน่วยการเรียนรู้
- 8) แนวการจัดการเรียนรู้ สื่อและแหล่งการเรียนรู้
- 9) แนวการวัดและประเมินผลการเรียนรู้
- 10) อื่น ๆ

2. การเตรียมความพร้อมและการจัดสภาพแวดล้อมในการใช้หลักสูตรสถานศึกษา

2.1 การประชาสัมพันธ์หลักสูตร

การประชาสัมพันธ์เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นมากเพราะโรงเรียนต้องทำงานเกี่ยวข้องกับบุคคลทุกฝ่ายทั้งเด็กและผู้ใหญ่ มีความแตกต่างกันทั้งฐานะ ระยะเวลา และความรู้ หากโรงเรียนได้ทำการประชาสัมพันธ์อย่างดี มีความเข้าใจจะทำให้เกิดความร่วมมือกันอย่างเข้มแข็งจริงจังก็น่าจะมีส่วนช่วยทำให้บรรยากาศในโรงเรียนมีความราบรื่น เรียบร้อย การประชาสัมพันธ์ต้องทำทั้งกับผู้ร่วมงานภายในและผู้ที่เกี่ยวข้องภายนอกด้วย

1) การทำความเข้าใจกับผู้ร่วมงาน ตั้งแต่ผู้บริหารไปจนถึงนักเรียนและนักการภารโรง ควรจะเข้าใจจุดหมายของการทำงานแต่ละอย่างตรงกันเสียก่อน ควรจะขึ้นกับการประชาสัมพันธ์ของผู้บริหารหรือผู้ควบคุมโครงการนั้น ๆ พิจารณาว่าคนไหนควรจะเข้าใจขั้นตอนของงานเรื่องใดแค่ไหนเพื่อให้ทุกคนได้ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนอย่างถูกต้องเต็มที่

2) สร้างความเข้าใจกับบุคคลภายนอก บุคคลภายนอกที่มีความสำคัญอย่างยิ่งก็คือผู้ปกครองนักเรียน เพราะว่าผู้ปกครองส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจเรื่องระบบการศึกษา แผนการศึกษา หลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน หรือวัดและประเมินผลใด ๆ ทั้งสิ้น หากทางโรงเรียนไม่ประชาสัมพันธ์ให้เข้าใจ นอกจากจะไม่ได้ได้รับความร่วมมือสนับสนุนเรื่องการเรียนการสอนแล้วยังถูกต่อต้านในบางกรณีอีกด้วย การประชาสัมพันธ์กับผู้ปกครองนักเรียน หรือชาวบ้านทั่ว ๆ ไปอาจทำได้หลาย ๆ ทาง เช่น

- (1) ประกาศแจ้งผ่านนักเรียนหรือผู้ปกครองด้วยวาจา
- (2) จัดทำเอกสารชี้แจง จดหมายข่าว ถึงผู้ปกครองเป็นลายลักษณ์อักษร
- (3) ชี้แจงสอดแทรกในโอกาสที่ประชาชนมาร่วมชุมนุมในกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ทำบุญ ทอดกฐิน หรือชุมนุมของลูกเสือชาวบ้าน เป็นต้น
- (4) ชี้แจงเมื่อถึงคราวประชุมกรรมการสมาคมครู ผู้ปกครอง
- (5) ใช้บริการสื่อสารมวลชนเป็นครั้งคราว เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุโทรทัศน์เฉพาะเรื่องราวที่สำคัญเป็นพิเศษ

กรมวิชาการ (2545 ก) กล่าวว่าบุคลากรที่จะส่งเสริมและสนับสนุนการใช้หลักสูตรมีดังนี้

ผู้บริหารโรงเรียน ในการดำเนินงานในโรงเรียนที่จะนำไปสู่การใช้หลักสูตรได้อย่างสมบูรณ์ ผู้บริหารมีความจำเป็นต้องจัดระบบการปฏิบัติงานด้วยยุทธศาสตร์และการนิเทศเชิงระบบ

1) ครู เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการเรียนการสอน และส่งผลถึงคุณภาพการศึกษาโดยตรง

2) ผู้ปกครองเป็นบุคคลหนึ่งที่สามารถช่วยให้หลักสูตรประสบผลสำเร็จได้

3) หน่วยงานต่าง ๆ การนำหลักสูตรไปใช้ได้อย่างบรรลุผลจำเป็นต้องอาศัย การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมต้นสังกัด เขตการศึกษา สำนักงานเกี่ยวกับการ ศึกษาในระดับจังหวัด อำเภอและศูนย์วิชาการ หน่วยงานเหล่านี้จะต้องทำหน้าที่กระตุ้น สนับสนุนส่งเสริมและให้กำลังใจแก่โรงเรียนและครูตามขั้นตอน

สรุปได้ว่า บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอน และผู้ปกครองหรือ ชุมชน ซึ่งบุคคลดังกล่าว ควรได้รับการเตรียมความพร้อมสำหรับการใช้หลักสูตรตามบทบาทและ หน้าที่ที่แตกต่างกัน

2.2 การเตรียมความพร้อมบุคลากรที่ใช้หลักสูตร

สจ๊วต อุทรานันท์ (2532) กล่าวว่า การเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรเป็นงานที่สำคัญมาก ก่อนที่จะนำหลักสูตรไปใช้ควรจะได้ให้ความรู้ความเข้าใจให้แก่บุคลากรผู้ใช้หลักสูตรให้เข้าใจ จุดหมาย หลักการ โครงสร้าง แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งการวัดและ ประเมินผล ซึ่งการเตรียมบุคลากรควรประกอบด้วย

- 1) จัดประชุมชี้แจงหลักสูตร แผนการสอน กิจกรรมที่จะใช้ในการสอนแต่ละระดับให้ เป็นที่เข้าใจ
- 2) จัดสัมมนาให้ความรู้ทางด้านวิชาการ เพื่อให้เกิดความเข้าใจหลักสูตร หลักการสอน แผนการสอนเนื้อหาวิชาและกิจกรรมที่จะใช้สอน
- 3) จัดประชุมปฏิบัติการเพื่อให้มีความเข้าใจ มองเห็นปัญหา เตรียมวิธีการแก้ปัญหา เพื่อให้ครูมีความมั่นใจในการสอน
- 4) จัดให้มีการสาธิตการสอน จัดอุปกรณ์การสอน จัดตารางสอนร่วมกันผลัดเปลี่ยนกัน ดูการสาธิต ให้ข้อเสนอแนะและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
- 5) จัดศึกษานอกสถานที่ เพื่อเปิดโอกาสให้ครูได้มีประสบการณ์มากขึ้นจากการศึกษา ดูงานในโรงเรียนอื่น ๆ ศึกษาสภาพแวดล้อมท้องถิ่นเพื่อทราบถึงสภาพปัญหาของท้องถิ่นเพื่อนำมาสอนให้ตรงกับความเป็นอยู่ของเด็กในท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วย
- 6) รวบรวมอุปกรณ์และแหล่งวิชาการ ตลอดจนวิทยากรต่าง ๆ ในทุก ๆ ด้านที่จะ ส่งเสริมการเรียนการสอนได้

2.3 บทบาทหน้าที่ของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้

การนำหลักสูตรไปใช้บุคลากรที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องรับบทบาทหน้าที่ของตนเองให้ชัดเจน ก่อน เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปโดยสอดคล้องสัมพันธ์กัน ดังนั้นการที่จะนำหลักสูตรไปใช้ให้ เกิดประสิทธิภาพ บุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจึงต้องมีบทบาทหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1) บทบาทของผู้บริหารโรงเรียน

กรมวิชาการ (2545 ก) ได้กล่าวถึง บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน ดังนี้

- (1) จัดทำระบบข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนครอบคลุมสภาพสิ่งแวดล้อมและระบบสังคมของโรงเรียน
- (2) นำข้อมูลพื้นฐาน และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรมาวิเคราะห์กำหนดความต้องการและความจำเป็นของโรงเรียนเกี่ยวกับระดับคุณภาพของนักเรียน
- (3) กำหนดเป้าหมาย และจุดประสงค์ที่ทำนายสำหรับโรงเรียนร่วมกับคณะครูเป็นรายปี
- (4) ร่วมกับคณะครูกำหนดงานอย่างชัดเจน เป็นระยะตลอดปี โดยเน้นจุดประสงค์
- (5) จัดทรัพยากรตามลำดับความสำคัญของงานที่จะส่งผลให้บรรลุวัตถุประสงค์
- (6) แก้ปัญหาและหาวิธีการใหม่ ๆ ด้วยกระบวนการคิดระดมพลังสมอง คือ สร้างทางเลือกอย่างหลากหลาย และประเมินทางเลือกโดยใช้เกณฑ์การบรรลุจุดประสงค์
- (7) จัดระบบสื่อสารให้บุคลากรได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึงและรวดเร็ว
- (8) นำผลงานของโรงเรียนไปเสนอในการประชุมต่าง ๆ อย่างภาคภูมิใจ

สรุปได้ว่า บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ คือ เป็นบุคคลที่สำคัญในการจัดข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน และวางนโยบายหรือแนวทางปฏิบัติงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติจริง รวมไปถึงการให้ความรู้ ความเข้าใจ ให้กำลังใจตลอดจนคำแนะนำและการนิเทศติดตามผล เกี่ยวกับการใช้หลักสูตรของครูผู้สอน เพื่อให้การนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียนประสบผลสำเร็จอย่างสูงสุด

2) บทบาทของครูผู้สอน

กรมวิชาการ (2545 ก) กล่าวว่า พฤติกรรมของครูในชั้นเรียนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดในการเรียนการสอนและส่งผลถึงคุณภาพการศึกษาโดยตรงครูจึงต้องเลือกใช้วิธีการสอนต่าง ๆ ให้ตรงจุดหมายและเหมาะสมกับสภาพการเรียนรู้ ซึ่งมีแนวดำเนินการ ดังต่อไปนี้

- (1) มีความเชื่อมั่นว่านักเรียนทุกคนเรียนรู้ได้ถ้าครูจัดประสบการณ์ ที่เหมาะสม
- (2) วิเคราะห์จุดที่จะพัฒนาผู้เรียน โดยการเปรียบเทียบความสามารถที่ควรจะเป็นและความสามารถที่เป็นอยู่เพื่อกำหนดความสามารถที่จะพัฒนาเด็กทั้งชั้นและรายบุคคล
- (3) แสวงหา คัดเลือกวิธีการพัฒนาที่เหมาะสมสอดคล้องกับความสามารถที่จะพัฒนา
- (4) ลงมือปฏิบัติการสอนด้วยวิธีที่หลากหลาย ให้นักเรียนลงมือปฏิบัติจริงมากกว่าการฟังและอ่านเพียงอย่างเดียว

(5) ตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียนเป็นระยะ ๆ เพื่อหาทางเร่งและปรับปรุงความก้าวหน้าของนักเรียน

(6) นำผลงานของนักเรียนไปเสนอที่ประชุมต่าง ๆ อย่างภาคภูมิใจ

อารีรัตน์ วัฒนสิน (2544) ได้กล่าวถึง ครูมืออาชีพตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ไว้ว่า ครูเป็นกลไกสำคัญที่สุดในการส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพให้ครบถ้วนทั้งด้านความดี มีปัญญา มีสุขภาพแข็งแรง มีความมั่นคงทางอารมณ์ สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข มีความเป็นไทย และสามารถพัฒนาตนเองให้เต็มตามศักยภาพและอย่างต่อเนื่องทั้งด้านการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ ครูจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่ครูอย่างสมบูรณ์แบบ สร้างความมั่นใจให้สังคมยอมรับว่าอาชีพครูเป็นสถาบันวิชาชีพชั้นสูง ครูต้องปรับตนเองเพื่อเข้าสู่ครูอาชีพ โดยมีภาระงานดังนี้

1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ครูทุกคนมีภาระงานสำคัญที่จะร่วมในการออกแบบหลักสูตรสถานศึกษา

2) การพัฒนางานสอน ครูมืออาชีพจะต้องพัฒนาตนเองอย่างรอบคอบและทำหน้าที่ครูที่กระตุ้นพัฒนาการของผู้เรียนในองค์รวมทั้งด้านองค์ความรู้ใหม่ กระบวนการไปสู่องค์ความรู้และคุณธรรม จริยธรรมควบคู่กับการประเมินตามสภาพจริงเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ครูจึงต้องมีบทบาทดังนี้

(1) เป็นครูภาษาไทย ภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติ และเป็นเครื่องมือในการสื่อสารและแสวงหาความรู้ ครูทุกคนจึงต้องดูแลพัฒนาการด้านภาษาของผู้เรียนตลอดเวลา ทั้งด้านการพูด การอ่าน การเขียน การสรุปองค์ความรู้ และหาโอกาสในการปรับปรุงการใช้ภาษาไทยของผู้ใช้ให้ถูกต้องตลอดเวลา

(2) เป็นครูแนะแนว การที่ผู้เรียนจะพัฒนาเต็มตามศักยภาพได้ ครูต้องรู้จักผู้เรียน ค้นหาวิธีการเรียนรู้ที่เขาถนัดเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพ และขณะเดียวกันก็ต้องพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง

(3) เป็นครูหน้าที่พลเมือง ศีลธรรม ครูต้องฝึก อบรม ปมนิสัยของผู้เรียนขณะจัดการเรียนการสอนหรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ครูต้องสอดแทรกการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ให้แก่ผู้เรียน

(4) เป็นครูวัดผลการเรียนการสอนต้องควบคู่การประเมินผลตามสภาพจริงหลักสูตร มุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาเป็นองค์รวมทั้งด้านความรู้ กระบวนการ และคุณธรรม จริยธรรมการวัดและประเมินผลผู้เรียนต้องประเมินทั้ง 3 องค์ประกอบตลอดเวลา

(5) เป็นครูวิจัย คือ การประเมินตนเองนั่นเอง ครูมืออาชีพจำเป็นต้องพัฒนารูปแบบ การเรียนการสอนของตนเองให้สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรมบรรลุลผลการเรียนรู้ที่ คาดหวังอย่างแท้จริง ครูจึงจำเป็นต้องประเมินตนเอง และควรประเมินทุกคาบเรียน บันทึก สั้น ๆ ง่าย ๆ ว่าทำได้ตามที่ออกแบบไว้หรือไม่ ถ้าทำไม่ได้ ได้ปรับปรุงแก้ไขอย่างไร

(6) ครูมืออาชีพต้องพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ต้องศึกษาค้นคว้าองค์ความรู้ใน งานที่ได้รับมอบหมาย เพื่อครูจะได้ได้ตอบกับผู้เรียนได้อย่างมั่นใจ นอกจากนั้นครูยังจะ สามารถตรวจสอบผลงานผู้เรียนที่มีวิธีการที่หลากหลายแตกต่างกันไปอย่างมั่นใจด้วย

สรุปได้ว่า บทบาทหน้าที่ของครูผู้สอนที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ คือต้องศึกษา หลักสูตรให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ เพื่อนำไปสู่การเรียนการสอนที่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร และต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมสอดคล้องกับนักเรียน สภาพโรงเรียนท้องถิ่นด้วย วิธีการเรียนการสอนเทคนิคและสื่อการสอนที่หลากหลาย เพื่อให้นักเรียนเกิดการพัฒนาตนเองใน ทุก ๆ ด้านอย่างสมดุล

2.4 อาคารสถานที่ สื่อ วัสดุอุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้

กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2526) ได้กล่าวถึงการบริการอาคารสถานที่และ แหล่งวิทยากร ว่าสถานศึกษาควรมีการจัดอาคารสถานที่และบริเวณให้มีส่วนเกื้อกูลแก่ผู้เรียนโดย คำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยความสวยงาม และความเป็นระเบียบ ควรจะได้รับความเอาใจใส่ให้อยู่ใน สภาพที่พร้อมจะใช้งานได้และยังต้องจัดบริเวณให้ร่มรื่นเป็นแรงจูงใจให้อยากมาโรงเรียน ให้นักเรียน และครูผู้สอนมีความห่วงหาและภาคภูมิใจในโรงเรียนของตนที่เรียกว่าการจัดบรรยากาศนอก ห้องเรียน นอกจากนี้ การจัดอาคารสถานที่จะต้องคำนึงถึงมากที่สุด คือ การจัดห้องเรียนเพราะ ห้องเรียนมีผลต่อประสิทธิภาพการเรียนการสอนของนักเรียนเป็นอย่างมาก ส่วนสื่อ และวัสดุอุปกรณ์ ในการจัดการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้ก็มีความสำคัญ การใช้แหล่งเรียนรู้ เพื่อเป็นสื่อในการ จัดการเรียนการสอน ก่อประโยชน์ให้กับผู้เรียนดังนี้ (อรทัย มูลคำ และคณะ , 2542)

1) เด็กได้เรียนรู้จากของจริง ได้เรียนรู้โดยใช้ประสาทสัมผัสครบถ้วนทั้งจากการมองเห็น การได้ชิม การได้ดมกลิ่น การได้ยิน การได้จับต้องที่เป็นรูปธรรมในสถานการณ์จริง

2) เด็กได้ออกไปศึกษาค้นคว้าหาคำตอบที่ต้องการด้วยตนเอง หรือเด็กได้มีโอกาสซักถามสิ่งที่ไม่รู้

3) เป็นการเรียนรู้ที่มีความสุขจริง ๆ ทั้งผู้เรียนและผู้สอน หรือตามหลักการจัดการเรียน การสอนอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะไม่ซ้ำซากจำเจอยู่ในห้องสี่เหลี่ยม มีกิจกรรมที่ต้องร่วมกัน ทำอย่างมากมายทั้งครูและเด็ก

4) เป็นการจัดการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม คือผู้บริหาร ครู นักเรียน ชุมชน เริ่มต้นทำ
วางแผนทำงานร่วมกัน การแสวงหาและคัดสรรแหล่งเรียนรู้

5) บุคลากรในท้องถิ่น/ท้องถิ่น/ในสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
อย่างแท้จริง

6) เกิดนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนรูปแบบใหม่ โดยใช้สื่อธรรมชาติ โดยใช้แหล่ง
เรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ บรรจุลงในแผนการสอนที่มีกิจกรรมครบถ้วน ได้ทั้งความรู้ ประสบการณ์
ความสนุกสนาน

2.5 การจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร

กรมวิชาการ (2545ก) ได้จัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร 6 รายการ เพื่อให้สถานศึกษา
นำไปใช้เป็นแนวทางประกอบการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและจัดการเรียนรู้ให้เกิดกับผู้เรียนได้
ตรงตามจุดหมาย และเจตนารมณ์ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งได้แก่

- 1) แนวทางการจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา
- 2) คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
- 3) คู่มือการบริหารจัดการแนะแนว
- 4) คู่มือพัฒนาสื่อการเรียนรู้
- 5) แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้
- 6) การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ดังนั้นก่อนที่จะนำหลักสูตรไปใช้ทางโรงเรียนหรือสถานศึกษาต้องมีการจัดเตรียมเอกสาร
ประกอบหลักสูตรต่างๆนี้ให้ครบถ้วน เพื่อจัดไว้ให้ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไป
ใช้ได้ศึกษาหาความรู้และทำความเข้าใจกับแนวทางต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรให้เป็นแนวทาง
เดียวกัน

3. การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2545) ได้กล่าวถึง การวางแผนบริหารจัดการหลักสูตรหรือวางแผน
การใช้หลักสูตร ว่ามีภารกิจที่ต้องดำเนินการ 3 ส่วน คือ

1) การบริหารการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น กิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การใช้สื่อ
และแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย การสอนซ่อมเสริม การประเมินผลตามสภาพจริง
เป็นต้น

2) การบริหารการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เช่น การวางแผนให้ครูทุกคนสามารถแนะ
แนวผู้เรียนได้ทั้งด้านการศึกษา อาชีพและปัญหาอื่น ๆ เป็นต้น

3) การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เช่น การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในและนอกสถานศึกษา การส่งเสริมให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียน เป็นต้น

ส่วนกรมวิชาการ (2545 ก) ได้จัดทำคู่มือแนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของ โดยระบุว่า สถานศึกษาจำเป็นต้องมีการวางแผนกำหนดกิจกรรมการนำหลักสูตรไปใช้และมีการตรวจสอบความเหมาะสมในเรื่องต่อไปนี้

- 1) การบริหารงานวิชาการ เป็นภารกิจที่สำคัญหนึ่งของสถานศึกษาที่จะช่วยให้การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาประสบผลสำเร็จตามจุดหมายที่หลักสูตรกำหนด
- 2) การบริหารทั่วไป เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน การประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครอง การบริหารและพัฒนาบุคลากร การจัดการงบประมาณ การสนับสนุนสื่ออุปกรณ์ และการส่งเสริมให้ผู้สอนประเมินตนเอง

3.1 การบริหารวิชาการ

กรมวิชาการ (2545 ค) ได้กล่าวถึง การบริหารงานวิชาการว่า เป็นภารกิจที่สำคัญหนึ่งของสถานศึกษาที่จะช่วยให้การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาประสบผลสำเร็จตามจุดหมายที่หลักสูตรกำหนดได้เสนอตัวอย่างการบริหารงานวิชาการ ดังนี้

- 1) โครงการประจำของโรงเรียน โรงเรียนควรจัดให้ มีโครงการประจำ ของโรงเรียน เพื่อช่วยให้ ผู้เรียนเกิดความรักชาติเชื่อนมั่น เช่น วันเชิดชูศิษย์เก่าดีเด่น วันส่งเสริมภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น วันตลาดนัดของโรงเรียน เป็นต้น
- 2) โครงการบริการและกิจกรรมห้องสมุด เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนรักการอ่าน มินิไลยไฟรู้ไฟเรียน รักการค้นคว้า
- 3) การจัดตารางสอนของแต่ละกลุ่มสาระไม่ควรกำหนดให้เท่ากันสถานศึกษาควรมีการพิจารณาให้เหมาะสม โดยคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้
 - (1) หลักการเรียนรู้ การเรียนรู้สาระต่าง ๆ นั้นมีระดับความยากง่ายที่น่าสนใจแตกต่างกันไป
 - (2) จิตวิทยาการเรียนรู้ การจัดช่วงเวลาของการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมนั้นควรให้สอดคล้องกับช่วงความสนใจของผู้เรียนด้วย
 - (3) เทคนิควิธีสอน เนื่องจากเทคนิคการสอนแต่ละวิธี เช่น การอภิปราย การศึกษาค้นคว้า การทดลอง การบรรยาย ฯลฯ จะใช้เวลาแตกต่างกัน ดังนั้น การจัดช่วงเวลาการเรียนรู้ต้องให้มีความเหมาะสมกับเทคนิคการสอน นอกจากนั้นการจัดเวลาเรียนสถานศึกษาควรจัดเวลาเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน เช่น

โครงการศึกษาปทุมชน โครงการศึกษาดูงานปายายเลน โครงการทัศนศึกษา ฯลฯ

- (4) การจัดกลุ่มผู้เรียนและห้องเรียน เป็นการจัดผู้เรียนเข้าชั้นเรียนโดยยึดหลักการ จัดตามนโยบายที่ตกลงร่วมกัน
- (5) การลงโทษและการให้รางวัลต้องกำหนดไว้ในสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์
- (6) การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ควรกำหนดวิธีการส่งเสริมทั้งตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ และกิจกรรมเสริมตามความเหมาะสม
- (7) กิจกรรมวิชาการนอกห้องเรียน สถานศึกษาสามารถกำหนดได้หลากหลาย เช่น การเข้าค่ายจริยธรรม การเข้าค่ายวิชาการต่าง ๆ เป็นต้น
- (8) โครงการพัฒนาสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน ส่งเสริมให้ครูทุกคนร่วมกันจัดทำ และพัฒนาสื่ออุปกรณ์ รวมทั้งให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดทำและพัฒนาสื่อ อุปกรณ์ ด้วย
- (9) เครือข่ายวิชาการภายในสถานศึกษา ได้แก่ การประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ของผู้สอนทั้งที่รับผิดชอบเป็นชั้นปีหรือกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ

3.2 การบริหารทั่วไป

กรมวิชาการ (2545ค) ได้กล่าวถึง การบริหารทั่วไปว่า เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัด สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน การประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครอง การบริหารและ พัฒนาคณาจารย์ การจัดการงบประมาณ การสนับสนุนสื่ออุปกรณ์ และการส่งเสริมให้ผู้สอนประเมิน ตนเอง ซึ่งมีตัวอย่างการบริหารทั่วไป ดังนี้

- 1) โครงการสร้างบรรยากาศให้ปลอดภัย เช่น โครงการปลอดภัยสารเสพติด โครงการ สิ่งแวดล้อม เป็นต้น
- 2) แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นนอกเหนือจากห้องสมุดในโรงเรียนแล้ว ควรให้ ผู้เรียนไปแสวงหาแหล่งเรียนรู้ภายนอก โดยการสอบถาม บันทึกข้อมูล จะช่วยให้ ผู้เรียนมีฐานความรู้กว้างขึ้น
- 3) การประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครอง ซึ่งจะต้องมีการประชุม อย่างสม่ำเสมอ เพื่อการประสานงานและพัฒนางาน
- 4) อาคารสถานที่ ต้องสำรวจว่าได้มี การใช้ทรัพยากรของสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม และคุ้มค่ามากน้อยเพียงใด โดยเฉพาะด้านการใช้อาคารสถานที่ต่าง ๆ เช่น ห้องเรียน ห้องทดลอง ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องฝึกงาน เป็นต้น ซึ่งอาคารสถานที่ต่าง ๆ

เหล่านี้ สถานศึกษาจะต้องมีการนำมาใช้ตลอดเวลาจึงจะถือว่าการใช้อาคารสถานที่ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

- 5) การบริหารและพัฒนาบุคลากร เช่น การจัดครูให้ตรงตามความถนัดความรู้ความสามารถ รวมทั้งการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา
- 6) งบประมาณ สถานศึกษาควรจัดสรรงบประมาณในการดำเนินการใช้หลักสูตร สถานศึกษา รวมทั้งระดมงบประมาณจากชุมชน และหน่วยงานเอกชนที่เกี่ยวข้อง
- 7) การพัฒนาคลังและสื่ออุปกรณ์ เพื่อการใช้สื่ออุปกรณ์ รวมกันอย่างประหยัดและคุ้มค่า
- 8) การตรวจสอบและรายงาน ส่งเสริมให้ผู้สอนประเมินตนเองประเมินผลงานเป็นขั้นปี เป็นกลุ่มสาระและประเมินรวมทั้งสถานศึกษา เพื่อจัดทำรายงานต่อสถานศึกษา ผู้ปกครองและต้นสังกัด

3.3 การจัดครูเข้าสอน

กรมสามัญศึกษา (2526) ให้ความหมายของการจัดครูเข้าสอนว่า การจัดและดำเนินการ เกี่ยวกับการสรรหาและกลวิธีการใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ ความสนใจ ความถนัดและประสบการณ์ รวมทั้งสามารถพัฒนาบุคลากรให้มีความสามารถในการ ปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบต่องานได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้วางแนวทางในการจัดครู เข้าสอนไว้ดังนี้

- 1) สํารวจความพร้อมของโรงเรียนก่อนเปิดเรียน
- 2) กำหนดคุณสมบัติของครูผู้สอนรายวิชาในแผนการเรียน
- 3) จัดตามความถนัดของครูผู้สอน (จัดตามวิชาเอก วิชาโท ตามความสนใจ ความสามารถ หรือตามรายวิชาที่มีประสบการณ์)
- 4) การแก้ปัญหาการขาดแคลนครู โดยจัดครูคนเดียวให้สามารถสอนได้หลายวิชา จัดครูสนับสนุนการสอนช่วยปฏิบัติการ หรือจัดคาบเรียนให้ตรงกัน เป็นต้น
- 5) จัดหาบุคลากรภายนอกมาช่วยสอนในโรงเรียน
- 6) จัดครูสอนแทนเมื่อครูไม่มาทำการสอน

3.4 การจัดตารางสอน

การจัดตารางสอนไม่ควรให้ช่วงเวลาเท่ากันหมด เพราะครูจะต้องใช้เทคนิควิธีสอนหลาย ๆ แบบ ตามความเหมาะสม และต้องฝึกกระบวนการ ต้องศึกษากำหนดการสอนในแต่ละช่วงเวลาซึ่ง

ต้องมีการเรียนการสอนหลายเรื่องจากประสบการณ์ต่าง ๆ ให้มีการเรียนการสอนที่ต้องเชื่อมโยงและสัมพันธ์กันให้เหมือนกับชีวิตจริง

- 1) จัดช่วงเวลาการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน
- 2) จัดเวลาให้มีโอกาสฝึกทักษะหลาย ๆ ช่วง และฝึกบ่อย ๆ จะช่วยให้การฝึกทักษะนั้นพัฒนาอย่างรวดเร็ว
- 3) กำหนดวันเปิด-ปิดภาคเรียนในปีหนึ่ง ๆ ให้มีเวลาเรียนตลอดปีไม่น้อยกว่า 200 วัน แล้วจัดตารางสอนให้สัมพันธ์กัน
- 4) จัดช่วงเวลามากน้อยตามความเหมาะสม

4. การจัดการเรียนรู้

นวลจิตต์ เชาวกิริติพงศ์ (2545) และสำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2545) ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ ดังต่อไปนี้

4.1 กรอบแนวคิดของกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นกลไกสำคัญอย่างหนึ่งของการปฏิรูปการเรียนรู้ ตามแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หลักสูตรฉบับนี้มุ่งสร้างปัญญาและพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียนให้สามารถคิดอย่างมีระบบ คิดสร้างสรรค์ และมีวิจารณญาณ มีความสามารถในการคิดระดับสูง (High level thinking) มีการพัฒนาการทางอารมณ์โดยการปลูกฝังให้เห็นคุณค่าของตนเอง เข้าใจตนเอง เห็นอกเห็นใจคนอื่น สามารถแก้ปัญหาข้อขัดแย้งทางอารมณ์ได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม คิดแบบองค์รวม และคิดสร้างสรรค์สังคมและโลก

การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรดังกล่าว จะผลักดันให้ครูผู้สอนต้องปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการทำงานและบทบาทจากผู้สอน ผู้ชี้นำ ผู้ถ่ายทอดมาเป็นผู้นำในการเรียนรู้ (Teacher as a leader) เรียนรู้ไปพร้อมกับผู้เรียนเป็นผู้เอื้ออำนวยความสะดวก ช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุนผู้เรียนในการแสวงหาความรู้โดยการเสนอแนะวิธีการและยุทธศาสตร์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนลงมือเรียนรู้ และค้นพบความรู้จากการปฏิบัติของตนเองจากสื่อ และแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ครูจะเป็นผู้ให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่นักเรียน เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นไปสร้างองค์ความรู้ในสมอง (Constructivism) ของตนเอง

เนื่องจากสังคมไทยต้องเผชิญกับวิกฤตทางสังคมและเศรษฐกิจ จำเป็นต้องมีทักษะในการปรับตัวให้สามารถแข่งขันและร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในโลก และสามารถฝ่าวิกฤตความขัดแย้งทั้งความคิด การกระทำของตัวบุคคล องค์กร และสังคม ดังนั้นสถานศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานสำคัญยิ่งของสังคม จำเป็นต้องจัดการเรียนรู้ที่เน้นความรู้คู่คุณธรรม ตามสาระบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 78 ให้ผู้เรียนเข้าใจสถานการณ์ มีศักยภาพในการแก้ไข

ปัญหา โดยการนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือของศาสนาแต่ละคนที่คนไทยนับถือมาบูรณาการในการจัดการเรียนรู้

กระบวนการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนาที่สำคัญมีหลายอย่าง กระบวนการเรียนรู้รูปแบบหนึ่งที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้นำมาใช้อย่างมากคือ ไตรสิกขา ซึ่งประกอบด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา การเรียนรู้ตามพุทธวิธีดังกล่าว มีความสัมพันธ์กับลักษณะความแตกต่างระหว่างบุคคลที่ต่างกัน ทั้งภูมิรู้และภูมิธรรมที่ครูผู้สอนจะต้องมีข้อมูลพื้นฐานของผู้เรียนเพื่อการจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษาตามสาระบัญญัติของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตรา 27 (2) ให้เหมาะสมกับผู้เรียน คือนำสภาพปัญหา ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งสิ่งที่ตั้งถามของครอบครัว ชุมชน วัด สถาบันทางการศึกษา และประชาคมเข้ามาบูรณาการการเรียนรู้เป็นสิ่งที่ต้องทำทั้งระบบและส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิรูปการเรียนรู้ ผลักดันให้โรงเรียนเป็นหน่วยงานของการพัฒนาที่สำคัญที่สุด คือ ปฏิรูปตัวเองให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยปฏิรูปทั้งระบบ มีเป้าหมายเพื่อความสุขของทุกคนในสังคม ทั้งหมดนี้จะใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นกลไกสำคัญ

4.2 กระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ครูต้องมีความเข้าใจเบื้องต้นว่า ในสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระนั้น ประกอบด้วย ส่วนสำคัญ 3 ส่วน คือ

1) ระเบียบวิธีของศาสตร์ (Discipline) หรือของกลุ่มสาระการเรียนรู้ เช่น ภาษาไทยจะประกอบด้วย สาระการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน การดู สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในสาระประวัติศาสตร์ ยังประกอบด้วยสาระย่อย คือ กาลเวลา การเปลี่ยนแปลง และความต่อเนื่องหรือคณิตศาสตร์ ประกอบด้วย จำนวน การวัด ความน่าจะเป็น เป็นต้น

2) กระบวนการเรียนรู้หรือวิธีการเรียนรู้ที่มีประอยู่ในศาสตร์ (Learning process) เช่น ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ จะมีทักษะทางภาษา วิทยาศาสตร์จะมีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์จะมีวิธีการทางประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมืองจะมีกระบวนการทางประชาธิปไตย และกระบวนการขัดเกลาทางสังคม กระบวนการเหล่านี้ จะขับเคลื่อนให้ผู้เรียนใช้ประสบการณ์และข้อมูลไปสร้างรูปแบบการคิด การปฏิบัติและสร้างองค์ความรู้ต่อไป

3) เจตคติที่จะแก้ปัญหการเรียนรู้แต่ละศาสตร์ (Structure of value) เช่น ความรู้สึกรักการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ความรู้สึกรักการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ครูผู้สอนจะได้านิสงส์อย่างมาก หากท่านมียุทธศาสตร์ในการดึงพลังการเรียนรู้ให้ศิษย์เชื่อว่าผู้เรียนทุกคนมีพื้นฐานที่เรียกว่า ภูมิรู้ภูมิธรรมอยู่ในตัวผู้เรียน สามารถเรียนรู้ศาสตร์ต่าง ๆ ได้เก่งถึง 8 ด้านในเชิงพุ

ปัญญา ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ครูผู้สอนแต่ละกลุ่มสาระควรให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ของแต่ละกลุ่มสาระและหาทางบูรณาการกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มสาระอื่นเข้ามาด้วยเพื่อให้ผู้เรียนมีวิจรรณญาณ มีเจตคติที่ดี เห็นความสำคัญและความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์เกื้อกูลของกลุ่มสาระต่าง ๆ

กระบวนการเรียนรู้แบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. กระบวนการเรียนรู้ทั่วไป (Generic learning) เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ใช้ได้กับเกือบทุกกลุ่มสาระ เช่น กระบวนการกลุ่ม กระบวนการสืบเสาะ กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการเสริมสร้างค่านิยม กระบวนการวิจัย กระบวนการเชิงเหตุผล กระบวนการคิด วิเคราะห์ สู่ จิ ปลูก กระบวนการคิด 12 วิธี กระบวนการไตรสิกขา กระบวนการสร้างความคิดรวบยอดเป็นต้น

2. กระบวนการเรียนรู้เฉพาะ (Specific learning) เป็นกระบวนการตามธรรมชาติของศาสตร์ที่ใช้ในการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระให้นักเรียนเข้าใจถึงหลักการ กฎเกณฑ์ ทฤษฎีและระเบียบวิธีของกลุ่มสาระนั้น ๆ การเน้นกระบวนการเรียนรู้วิทยายังมีส่วนช่วยแก้ปัญหาการเรียนรู้ของแต่ละสาระและช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึงหัวใจหรือปรมัตถ์ของกลุ่มสาระนั้น ๆ เช่น การเรียนประวัติศาสตร์โดยกระบวนการเรียนรู้เฉพาะของประวัติศาสตร์ คือ วิธีการทางประวัติศาสตร์จะช่วยให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการดังกล่าวที่อาศัยหลักฐานร่องรอยต่าง ๆ เป็นข้อมูล อาศัยแบบจำลองที่นักประวัติศาสตร์สร้างขึ้น มองปัจจุบันผ่านแบบจำลองของประวัติศาสตร์ ทำให้นักเรียนเกิดจิตสำนึกในทางประวัติศาสตร์อันเป็นการแก้ปัญหาการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ และสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ไปพร้อมกันด้วย

กระบวนการเรียนรู้เฉพาะกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สำคัญ ๆ มีดังต่อไปนี้

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษา (ไทย อังกฤษ) กระบวนการสื่อความ กระบวนการทางภาษา กระบวนการอ่าน กระบวนการฟัง กระบวนการพูด กระบวนการเขียน กระบวนการดู กระบวนการคิด วิเคราะห์ในเชิงตรรกะ ฯลฯ

กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ทักษะกระบวนการคิดคำนวณ กระบวนการเชิงเหตุผล กระบวนการคิดวิเคราะห์ในเชิงตรรกะ ฯลฯ

กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ใช้กระบวนการเรียนรู้เฉพาะ คือ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ กระบวนการคิดวิเคราะห์ กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการสืบเสาะ กระบวนการฝึกปฏิบัติทางเทคโนโลยี กระบวนการทดลอง ฯลฯ

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กระบวนการขัดเกลาทางสังคม กระบวนการสืบสวนสอบสวน กระบวนการสืบค้น กระบวนการทางจริยธรรม กระบวนการพัฒนา

ค่านิยม กระบวนการประชาธิปไตย วิธีการทางประวัติศาสตร์ กระบวนการทางภูมิศาสตร์ กระบวนการคิดวิเคราะห์ กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการเชิงระบบ ฯลฯ

กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา กระบวนการทักษะชีวิต ทักษะทางสุขภาพ กระบวนการฝึกปฏิบัติทางพลศึกษา กระบวนการคิดวิเคราะห์ ฯลฯ

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ กระบวนการฝึกปฏิบัติทางทัศนศิลป์ กระบวนการฝึกปฏิบัติทางดนตรี กระบวนการฝึกปฏิบัติทางนาฏศิลป์ ฯลฯ

กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี กระบวนการทำงาน ทักษะการจัดการ กระบวนการแก้ปัญหา การออกแบบเทคโนโลยี กระบวนการฝึกปฏิบัติทางเทคโนโลยี ฯลฯ

กระบวนการเรียนรู้ทั่วไป และกระบวนการเรียนรู้เฉพาะกลุ่มสาระเหล่านี้ ครูผู้สอนควรเชื่อมโยงบูรณาการเข้าในหน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดกิจกรรม เพื่อสร้างเสริมทักษะกระบวนการคิด การปฏิบัติและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามจุดหมายของหลักสูตร ให้เกิดคุณภาพการเรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น กระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวถือเป็นยุทธศาสตร์ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่จะปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมไว้ในตัวผู้เรียนจนเป็นบุคลิกภาพ (Character) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่เกิดในกลุ่มสาระต่าง ๆ

การฝึกฝนผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้โดยใช้วิธีการเรียนรู้ (Learning how to learn) และตระหนักถึงบทบาทในการกระตุ้นให้นักเรียนฝึกตนให้สามารถเสริมสร้างค่านิยม คุณธรรม เน้นในกลุ่มสาระต่าง ๆ จะมีประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่สามารถใช้กระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย

การเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มุ่งดำเนินการตามแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หมวด 4 มาตรา 22 -30 โดยดำเนินการในลักษณะการปฏิรูปทั้งโรงเรียน โดยใช้ปัจจัยองค์รวม (Whole school approach) ที่เน้นให้ทุกคนมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ ทำงานเป็นทีม ปัจจัยองค์รวม ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ผู้เรียน พ่อแม่ผู้ปกครอง ผู้แทนชุมชนช่วยเหลือโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง (ศึกษานิเทศก์ / คณาจารย์ / ชมรมวิชาชีพ) และระบบการบริหารจัดการหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ การเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มีเป้าหมายดังนี้

- 1) ผู้เรียนมีคุณภาพและเรียนรู้อย่างมีความสุข
- 2) ครูมียุทธศาสตร์การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและทำงานอย่างมีความสุข
- 3) ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำเชิงวิชาการ และทำงานอย่างมีความสุข
- 4) โรงเรียนปฏิรูปตัวเองให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

๖๖
LB
1564
75
0449

- 5) คณะกรรมการหลักสูตรและวิชาการของสถานศึกษา มีความพร้อมในการส่งเสริมการปฏิรูปการเรียนรู้ของโรงเรียน
- 6) ท้องถิ่นมีความพร้อมในการปฏิรูปการเรียนรู้
- 7) ประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษามีส่วนร่วมในการปฏิรูปการเรียนรู้สิ่งสำคัญที่ทุกฝ่ายควรดำเนินการร่วมกันควบคู่ไปกับการจัดการเรียนรู้ มาตรา 22 คือ การให้ความสำคัญ คุณธรรมทางวิชาการ การอ่าน การเขียน รูปแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะการเขียนเรียงความย่อความ การให้ความสำคัญกับการเรียนรู้คณิตศาสตร์ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการสร้างพื้นฐานความคิด วิเคราะห์ คิดเชิงตรรกศาสตร์ การผสมผสานระหว่างการเรียนรู้แบบเก่าและแบบใหม่ และยังให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์อันดีในเชิงบวกระหว่างครูกับนักเรียน ซึ่งไม่อาจมีสิ่งใดแทนที่ได้

4.3 การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด หรือผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นแนวคิดที่มุ่งให้ผู้เรียนได้มีโอกาสคิดอย่างอิสระเรียนรู้ด้วยตนเองเรียนรู้จากการปฏิบัติของตนเองด้วยวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย

คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ (2542) ได้กล่าวถึงการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางว่า การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นยุทธศาสตร์อย่างหนึ่งที่จะให้คนไทยสามารถคิดเป็นองค์รวม เรียนรู้ร่วมกันและทำงานเป็นทีม ซึ่งเป็นข้อดีของสังคมไทยที่โดยวัฒนธรรมมักจะหล่อหลอมให้คนไทยเก่งโดยปัจเจก เช่น การเก่งกีฬามวย ศิลปะป้องกันตัว หรือการมีสัมฤทธิ์ผลในการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ โดดเด่น ซึ่งยังไม่เพียงพอที่จะพัฒนาชาติบ้านเมือง ขณะที่บ้านเมืองกำลังให้คนในบ้านหันหน้าเข้าหากันและทำงานเป็นทีมเพื่อประโยชน์ของสังคมไทยโดยรวมโดยเป้าหมายให้คนไทยมีศักยภาพในการแข่งขันและร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ ในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญควรมีความเชื่อพื้นฐานร่วมกันว่านักเรียนทุกคนมีความแตกต่างกันและทุกคนสามารถพัฒนาได้ ดังนั้นจึงจำเป็นที่ครูจะต้องรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลและมองว่านักเรียนทุกคนมีโอกาที่จะพัฒนาได้อย่างน้อย 8 ด้าน คือ ด้านเหตุผล ด้านภาษา ด้านศิลปะ ด้านกายสัมพันธ์ ด้านดนตรี ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านการเข้าใจตนเองและเข้าใจชีวิต และด้านเข้าใจธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ครูพร้อมให้ความรักและศักดิ์ศรี ให้ความเป็นมนุษย์แก่ศิษย์ ครูจึงเปลี่ยนจากผู้สอนมาเป็นผู้ออกแบบการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการพัฒนาไปสู่อัจฉริยภาพ 8 ด้าน ของเด็กแต่ละคน

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2545) ได้สรุปเชิงหลักการไว้ว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เอาชีวิตจริงและเงื่อนไขการรับรู้ของผู้เรียนเป็นตัวตั้งผู้เรียนมีอิสรภาพ ได้รับการส่งเสริมให้พัฒนาเต็มตามศักยภาพของความเป็นมนุษย์ ทั้งจิตใจ ร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคมผู้เรียนได้รับการพัฒนาแบบองค์รวม ได้รับการฝึกให้มีศักยภาพในการ

สร้างรูปแบบการคิด ผู้เรียนเป็นผู้กระทำกิจกรรมการเรียนรู้ ได้ถูกต้องแม่นยำตามธรรมชาติของวิชา ด้วยความรู้สึกที่ดีงาม อันเป็นการสร้างบุคลิกภาพที่ดี คิดอย่างมีระบบและวิจารณ์ญาณอยู่ร่วมกับคนอื่นได้อย่างมีความสุข เรียนรู้ตลอดชีวิต และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ไม่ใช้วิธีการเรียนรู้โดยวิธีการใดวิธีการหนึ่ง แต่เป็นกระบวนการที่สนใจในการจัดการเรียนรู้ (Learning paradigm) ซึ่งเชื้อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติของตนเองโดยการใช้ทักษะการจัดการที่มีประสิทธิภาพทั้งของครูและผู้เรียน

4.3.1 การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

การเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จะยึดหลักการจัดการเรียนรู้ ตามแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีเป้าหมายให้คนไทยเป็นคนดี เก่ง มีความเป็นไทย และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม จะมีกระบวนการที่สร้างให้คนไทยเป็นคนมีศักยภาพในการคิดระบบสูง คิดเป็นองค์รวม และร่วมมือกันพัฒนาสังคมไทย การเรียนรู้ตามหลักสูตรใหม่จึงออกแบบให้เป็นการสอนแบบบูรณาการที่จะต้องใช้สหวิทยาการ (Multidisciplinary learning) เข้ามาด้วย การเรียนรู้ของหลักสูตรใหม่จึงมีหลักการสำคัญๆ ดังนี้

- 1) การปรับความคิดของครูให้มองนักเรียนบนพื้นฐานของนักเรียน ความเข้าใจว่านักเรียนมีศักยภาพในการเรียนรู้ ครูเรียนรู้ไปพร้อมกับนักเรียน และพร้อมเอื้ออำนวยความสะดวก จัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีอิสระในการคิด ได้ลงมือปฏิบัติจริง ครูพร้อมให้คำปรึกษา ให้กำลังใจ เสริมแรงให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นว่าตนเองมีศักยภาพในการเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญาไม่ด้านใดก็ด้านหนึ่ง หรือหลายด้านพร้อมกัน
- 2) การจัดประสบการณ์เรียนรู้ยึดหลักการพัฒนาผู้เรียนให้ถึงศักยภาพสูงสุด คือ ผู้เรียนได้พัฒนาตนทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม หลังเรียนหรือหลังทำกิจกรรม มีความรู้สึกที่ดีเกี่ยวกับตนเอง ภาคภูมิใจในผลการปฏิบัติ
- 3) การยึดชีวิตจริงของผู้เรียนเป็นหลักในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เน้นให้ผู้เรียนมีศักยภาพในการคิดเชิงระบบ และการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ มีรูปแบบการคิดของตนเองค้นพบตนเอง
- 4) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ยึดหลักความแตกต่างระหว่างบุคคล และหลักการเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญา
- 5) การจัดประสบการณ์โดยใช้คุณธรรมนำความรู้ บูรณาการคุณธรรมในการ

จัดประสบการณ์ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และทุกขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ ถือว่าครูทุกคนมีหน้าที่พัฒนาผู้เรียนให้ประพฤติตนยึดหลักคุณธรรม และพัฒนาตนเองให้มีค่านิยมอันพึงประสงค์

การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 มุ่งเน้นความสำคัญทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ คุณธรรมจริยธรรม เพื่อพัฒนาคนให้มีความสมดุล โดยยึดหลักผู้เรียนสำคัญที่สุด เป็นการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างพลังความสามารถที่มีอยู่ในตัวผู้เรียนให้เจริญเติบโต พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยได้รับการกระตุ้นและพัฒนา ผ่านกระบวนการเรียนรู้ตามสภาพจริงที่มุ่งเน้นการฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้ป้องกันและแก้ไขปัญหา ยึดการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง โดยผสมผสานสาระ เน้นศักยภาพของสมองทั้งซีกซ้ายและซีกขวากระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญา

4.3.2 รูปแบบการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด

การจัดกระบวนการเรียนรู้ ประกอบด้วยบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้อง 2 กลุ่ม คือ ผู้สอนและผู้เรียน สิ่งที่ต้องคำนึงถึงคือ ผู้สอนจะต้องทำการศึกษหลักสูตร เนื้อหาสาระที่จะนำไปสอนเพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างชัดเจนเกี่ยวกับการกำหนดกิจกรรมหรือวิธีการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังต้องพิจารณาถึงลักษณะรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วย

1) การพิจารณาคัดเลือกกิจกรรมการเรียนรู้

ในการคัดเลือกกิจกรรมที่จะใช้สำหรับการจัดการเรียนรู้นั้น ผู้สอนต้องคำนึงถึงองค์ประกอบด้วยจิตวิทยาที่มีอิทธิพลต่อผู้เรียนซึ่งประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจประสบการณ์การเรียนรู้ ผู้สอนควรคำนึงว่าผู้เรียนแต่ละคนจะต้องใช้เวลาในการเรียนรู้ ต้องให้โอกาสกับผู้เรียนได้ใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้โดยการค้นพบด้วยตนเอง เป็นสิ่งที่มีคุณค่าทำให้การเรียนรู้ที่มีความหมายต่อผู้เรียน

ขั้นตอนที่ 2 การบูรณาการ เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องจากขั้นตอนที่ 1 รวมถึงสถานการณ์เงื่อนไขการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมจะทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริงเป็นการบูรณาการความรู้ใหม่เข้ากับความรู้เดิม และพร้อมที่จะนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ สร้างสรรค์และแก้ปัญหาต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 การถ่ายโยงความรู้ เป็นขั้นที่ผู้เรียนสามารถแสดงพฤติกรรมทั้งด้านความรู้ ความคิด ทักษะ เจตคติ ค่านิยม เพื่อประยุกต์ใช้ในการแสวงหาความรู้ต่อไป

ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ควรพิจารณาถึงความต่อเนื่อง โดยมีหลักการพิจารณาดังนี้

(1) จุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้นั้น ผู้เรียนควรมีโอกาสได้ฝึกปฏิบัติจริงเพื่อให้เกิดพฤติกรรมตามที่ระบุไว้

(2) ประสพการณ์การเรียนรู้ที่จัดควรเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจที่จะฝึกปฏิบัติและมีความสอดคล้อง สัมพันธ์กับจุดประสงค์การเรียนรู้

(3) ประสพการณ์การเรียนรู้ที่จัด ต้องอยู่ในขอบเขตความสามารถของผู้เรียน ประสพการณ์การเรียนรู้ควรมีรูปแบบที่หลากหลายซึ่งอาจจะนำไปสู่การบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้เพียงข้อเดียวก็ได้ ในขณะที่เดียวกันประสพการณ์การเรียนรู้อย่างเดียว อาจจะนำไปสู่การบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้หลายอย่างก็ได้

(4) การจัดประสพการณ์เรียนรู้ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงออกโดยไม่มีความรู้สึกรำก่าลังถูกบังคับให้ทำเพราะถ้ามีการบังคับจะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้น้อย

การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เน้นพัฒนาผู้เรียนเป็นองค์รวมอย่างสมดุลทั้งด้านร่างกาย ปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถทางด้านอารมณ์ ปลุกฝังให้ตระหนักรู้ในคุณค่าของตนเองและผู้อื่น สามารถแก้ปัญหาข้อขัดแย้งได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ดังนั้นการจัดการเรียนรู้จึงต้องให้สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจและพัฒนาตนเองได้สูงสุดตามศักยภาพ

จุดประสงค์สำคัญของการจัดการเรียนรู้ คือ เมื่อผู้เรียนเชื่อว่า ผู้เรียนผ่านกระบวนการเรียนรู้แล้วผู้เรียนควรจะเปลี่ยนพฤติกรรม ดังนั้น จากความไม่รู้เป็นรู้ และรู้จริง จากทำไม่ได้ เป็นทำได้และจากไม่ชอบเป็นชอบ

การจัดการเรียนรู้ จึงต้องให้ครบทั้ง 3 ด้าน ได้แก่

- (1) การให้ผู้เรียนมีความรู้ ความคิดในเรื่องที่เรียน / ศึกษา
- (2) การให้ผู้เรียนมีทักษะ และกระบวนการในการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจริง
- (3) การให้ผู้เรียนมีเจตคติ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงามด้วยการปลูกฝังควบคู่ไปกับการให้ความรู้ และการให้ลงมือปฏิบัติจริง

ดังนั้น การจัดการเรียนรู้จึงต้องใช้รูปแบบหรือวิธีการที่หลากหลาย เหมาะสมและยืดหยุ่นตามธรรมชาติของผู้เรียน ธรรมชาติและเป้าหมายของกลุ่มสาระการเรียนรู้ และลักษณะการจัดกิจกรรม

2) เกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกกิจกรรมการเรียนรู้

ผู้สอนต้องพิจารณาเลือกกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเนื้อหาสาระลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียน จิตวิทยาการเรียนรู้ ฯลฯ โดยอาจใช้ประเด็นต่อไปนี้เป็นแนวทางในการคัดเลือกกิจกรรมการเรียนรู้

- (1) การเรียนรู้นั้น ผู้เรียนต้องเป็นผู้กระทำมากกว่าเป็นผู้ถูกกระทำและผู้เรียนต้องมีส่วนร่วมโดยตรงในกิจกรรมนั้น
- (2) การเรียนจะมีประสิทธิภาพมากขึ้นถ้าผู้เรียนเข้าใจว่าตนเองกำลังเรียนอะไร
- (3) การเรียนจะต้องตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสังคม
- (4) การเรียนรู้อาจขึ้นอยู่กับสิ่งที่ผู้เรียนได้รับการเสริมแรง และมองเห็นคุณค่าในสิ่งที่เรียน
- (5) ผู้เรียนควรได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายในการสรุปและจำแนกความรู้ที่ได้
- (6) การเรียนรู้ต้องมีความหลากหลาย
- (7) ผู้เรียนต้องได้ทำกิจกรรมที่แตกต่างกัน เพื่อให้บรรลุสถานการณ์ การเรียนรู้ด้วยกัน
- (8) การเรียนรู้อาจมีประสิทธิภาพมาก เมื่อผู้เรียนได้รับการเสริมแรงอย่างทันทีทันใด
- (9) ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้มากขึ้น เมื่อมีการกระทำซ้ำ ๆ อย่างสม่ำเสมอ
- (10) การถ่ายโยงการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีเมื่อมีการนำเสนอสถานการณ์การเรียนรู้ที่คล้าย ๆ กัน

5. การประเมินผลหลักสูตร

5.1 จุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตร

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตร ดังนี้

1) เพื่อหาแนวทางปรับปรุงแก้ไขสิ่งบกพร่องที่พบในองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร มักจะประเมินในช่วงที่การพัฒนาหลักสูตรยังคงดำเนินการอยู่ โดยพิจารณาความสอดคล้องเหมาะสมขององค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร เช่น จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง เนื้อหา การวัดผล ฯลฯ ว่าสามารถนำมาปฏิบัติในช่วงการทดลองใช้หรือในขณะที่การใช้หลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนกำลังดำเนินอยู่ได้มากน้อยเพียงใด ได้ผลเพียงใด และมีปัญหาอุปสรรคใด ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรให้มีคุณภาพได้ทัน

2) เพื่อหาแนวทางปรับปรุงแก้ไขระบบการบริหารหลักสูตร การประเมินในลักษณะนี้

จะดำเนินการในขณะที่มีการนำหลักสูตรไปใช้ ทำให้ได้แนวทางการปรับปรุงหลักสูตรให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้

3) เพื่อตัดสินคุณภาพของหลักสูตร โดยพิจารณาว่ามีคุณภาพดีหรือไม่บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้มากนักน้อยเพียงใด ตอบสนองความต้องการของสังคมเพียงใด เหมาะสมกับการนำไปใช้ต่อไปหรือไม่ การประเมินในลักษณะนี้จะดำเนินการหลังจากที่ใช้หลักสูตรไปแล้วระยะหนึ่ง เพื่อสรุปผล เมื่อการนำไปใช้ครบถ้วนตามวงจรหลักสูตร

4) เพื่อติดตามผลผลิตจากหลักสูตร โดยพิจารณาที่คุณภาพของผู้เรียนว่ามีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามความมุ่งหวังของหลักสูตร หลังจากผ่านกระบวนการทางการศึกษามาแล้ว การประเมินในลักษณะนี้จะดำเนินการในขณะที่มีการนำหลักสูตรไปใช้หรือหลังจากที่ใช้ไปแล้วระยะหนึ่ง

5.2 ประเภทของการประเมินหลักสูตร

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) ได้แบ่งการประเมินหลักสูตรตามแนวทางการประเมินได้ดังนี้

แบ่งตามระดับของหลักสูตร สามารถประเมินได้ใน 2 ลักษณะ คือ

1) การประเมินองค์ประกอบหลักสูตร ได้แก่ การประเมินความจำเป็น ประเมินวัตถุประสงค์ ประเมินโครงสร้าง ประเมินกระบวนการใช้หลักสูตร (การสอน วัสดุอุปกรณ์ กิจกรรม) ประเมินปัจจัยป้อน (ผู้เรียนที่คัดเลือกเข้ามา ความพร้อมด้านต่าง ๆ) ประเมินผลลัพธ์ หรือ Outcome

2) การประเมินหลักสูตรโดยรวม เป็นการประเมินหลักสูตรทั้งระบบ ซึ่งต้องประเมินทุกองค์ประกอบของหลักสูตร เพื่อสรุปผลหรือภาพรวม

แบ่งตามวัตถุประสงค์ในการประเมิน สามารถประเมินได้ 2 ลักษณะ คือ

1) ประเมินเพื่อการปรับปรุง (Formative evaluation) เป็นการประเมินที่มุ่งเน้นตรวจสอบข้อเด่นข้อด้อยในส่วนประกอบหลักสูตร เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการแก้ไขปรับปรุงเป็นสำคัญ

2) ประเมินเพื่อสรุปผล (Summative evaluation) เป็นการประเมินเพื่อการประเมินผลโดยสรุปรวมทั้งในด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผลของหลักสูตร

แบ่งตามระยะเวลา สามารถประเมินได้ 3 ลักษณะ คือ

1) ประเมินก่อนนำหลักสูตรไปใช้ (Pre - evaluation) เป็นการประเมินในระหว่างที่มีการสร้างหรือการพัฒนาหลักสูตร อาจทำการตรวจสอบทุกขั้นตอนของการจัดทำ ตั้งแต่การกำหนดจุดมุ่งหมาย ไปจนถึงการกำหนดการวัดและประเมินผลการเรียน เมื่อสร้างหลักสูตรฉบับร่างเสร็จแล้ว ก่อนนำหลักสูตรไปใช้จริงควรมีการตรวจสอบคุณภาพและองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร การประเมินหลักสูตรระยะนี้ ต้องอาศัยความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านการพัฒนาหลักสูตร ทางด้านเนื้อหาวิชา ทางด้านวิชาชีพครู และทางด้านการวัดผลเป็นต้น

2) ประเมินระหว่างการใช้หลักสูตร (Midterm or Progressive evaluation) เป็นการประเมินระหว่างดำเนินการใช้หลักสูตร เช่น ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร การนิเทศ กำกับดูแล การจัดกระบวนการเรียนการสอน เป็นต้น รวมทั้งปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ในการใช้หลักสูตรเพื่อการแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสม

3) ประเมินหลังการใช้หลักสูตร (Final or Summative evaluation) เป็นการประเมินหลังจากที่มีการใช้หลักสูตรมาแล้วระยะหนึ่งหรือกระบวนการใช้หลักสูตรสิ้นสุดลง และเกิดผลจากการใช้ซึ่งเป็นปลายทาง (Ends) ของหลักสูตร จุดมุ่งหมายเพื่อหาประสิทธิผลของหลักสูตร หรือเพื่อสรุปผลตัดสินว่าหลักสูตรที่จัดทำขึ้นนั้น ควรจะดำเนินการใช้ต่อไป หรือปรับปรุงให้ดีขึ้นหรือควรจะยกเลิก

ชูศรี สุวรรณโชติ (2542) ได้แบ่งการประเมินหลักสูตรตามระยะการประเมินไว้ดังนี้

1) ระยะแรกเมื่อสร้างหลักสูตรเสร็จ ระยะนี้นับว่าเป็นระยะที่มีความสำคัญต่อการที่จะนำหลักสูตรมาใช้ มีหลักการสำคัญ 2 ประการ คือ

(1) ประเมินอะไร สิ่งที่ต้องประเมินผลหลักสูตรก่อนการใช้หลักสูตร มีดังนี้

- หลักการของหลักสูตร
- จุดมุ่งหมายของหลักสูตร
- เนื้อหาสาระที่ประกอบอยู่ในหลักสูตร
- กิจกรรมที่กำหนดไว้ในหลักสูตร
- การวัดผลและการประเมินผล

(2) ผู้ประเมินเป็นใคร ผู้ประเมินผลหลักสูตรประกอบด้วยบุคคลต่าง ๆ ดังนี้

- นักวิชาการศึกษา
- นักพัฒนาหลักสูตร
- ครู

- ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- นักแนะแนว

2) ระยะระหว่างการจัดการเรียนการสอน มีแนวการดำเนินงาน 2 ประการ คือ

(1) การประเมินผลในทุกขั้นตอนของการใช้หลักสูตร หมายถึง การประเมินผลทุกบทเรียนด้วยการพิจารณา หลักการของหลักสูตร จุดหมายของหลักสูตร กิจกรรมตลอดจนเนื้อหาที่หลักสูตรได้กำหนดไว้ ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางในการประเมินผลหลักสูตรได้ดี เพราะจะทำให้เกิดความมั่นใจในหลักสูตรที่นำมาใช้ ส่วนผู้ใช้หลักสูตรก็จะได้รายละเอียดในการประเมินผลและสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพ

(2) การประเมินผลเป็นระยะ ๆ ในระหว่างการใช้หลักสูตร การประเมินผลเช่นนี้ผู้ใช้หลักสูตรจะกำหนดหรือร่วมกันกำหนดให้มีการประเมินผลหลักสูตรตามโอกาสอันควร อาจจะเป็นครึ่งบทเรียน หรือครึ่งหลักสูตร หรือเมื่อจบบทเรียนนั้น ๆ หรืออาจจะเป็นหนึ่งภาคเรียนหรือหนึ่งปีการศึกษา สุดแล้วแต่จะมีข้อตกลงกัน การประเมินผลแบบนี้จะได้รายละเอียดต่างๆ ลดน้อยกว่าแบบแรกแต่มีผลดีที่ทุกคนมีโอกาสมาพิจารณาร่วมกัน ซึ่งทำให้เกิดแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรต่อไปอย่างกว้างขวาง

3) ระยะเสร็จสิ้นโครงการ

เป็นการประเมินผลหลักสูตรเมื่อการพัฒนาหลักสูตรได้เสร็จสิ้นโครงการแล้วหรือภายหลังจากการประกาศใช้หลักสูตรอย่างเป็นทางการ ซึ่งอาจจะเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า การติดตามผลการใช้หลักสูตร ส่วนใหญ่จะมีการประเมินผลภายหลังจากการเริ่มใช้หลักสูตรมาอย่างน้อย 1 ปี และเมื่อได้จัดการเรียนการสอนจนมีผู้สำเร็จในระดับการศึกษาในระดับนั้นแล้ว

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กองวิจัยการศึกษา (2540) ทำการวิจัยเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน พบว่า การจัดหลักสูตรท้องถิ่นที่โรงเรียนจัดการศึกษาให้ส่วนใหญ่จะเป็นภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับอาชีพท้องถิ่น เช่น การทำปุ๋ยหมัก การกรีดยาง การทำดอกไม้ เป็นต้น ในการนี้ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีบทบาทในการเชื่อมโยงโรงเรียนและชุมชน นำชุมชนเข้ามาในโรงเรียนและนำโรงเรียนออกสู่ชุมชน กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจ ใฝ่หาความรู้ สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

สุพิศม์ สมศรี (2541) ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น" เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และ ข้อเสนอแนะใน การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่างเป็นโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่นจำนวน 372 โรงเรียน ซึ่งผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนจำนวน 372 คน เครื่องมือที่ใช้ คือแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS/PC+ เพื่อหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า (1) สภาพการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษา โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามี การปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน และมีข้อสังเกตว่าด้านที่มีการปฏิบัติมากเป็นอันดับแรกคือ การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติ เป็นอันดับสุดท้ายคือ การจัดทำคำอธิบายรายวิชา (2) ปัญหาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษาโดยภาพรวมพบว่ามีปัญหาอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าเกือบทุกด้านมีปัญหาอยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านการจัดการที่มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย มีข้อสังเกตว่าด้านที่มีปัญหามากเป็นอันดับแรก คือ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ และอาคารสถานที่ ส่วนด้านที่มีปัญหาเป็นอันดับสุดท้าย คือด้านการจัดการ (3) ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่างได้เสนอแนะมากที่สุดในแต่ละด้านดังนี้ (1) ควรส่งเสริมให้บุคลากรเข้าร่วมสัมมนาเพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอ (2) ควรส่งเสริมให้นำวัสดุอุปกรณ์ที่เป็นทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร (3) ควรลดขั้นตอนในการใช้จ่ายงบประมาณและ (4) ควรมีการจัดสัมมนาให้ความรู้แก่ครูเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร

สุวิทย์ เศวตวงศ์ (2542) ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนประถมศึกษา : กรณีศึกษาสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอนองว้าวขอ จังหวัดอุดรธานี" โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสำรวจสภาพการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียน 2) เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นตามขั้นตอนของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 3) เพื่อศึกษาปัญหาในการดำเนินการพัฒนา หลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียน 4) เพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะและแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ได้แก่ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้รับผิดชอบการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียน จำนวน 56 คน เครื่องมือที่ใช้ใน คือแบบสำรวจและแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS/PC+ เพื่อหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า (1) โรงเรียนส่วนใหญ่มีการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยปรับกิจกรรมการเรียนการสอนในกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพเป็นส่วนใหญ่ ภายใต้การมีบุคลากรงบประมาณ และวัสดุ

อุปกรณ์ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไม่เพียงพอ ชุมชนท้องถิ่นให้ความสนใจและมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นพอสมควร และโรงเรียนสามารถพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นได้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นอยู่ในระดับปานกลาง (2) โรงเรียนปฏิบัติตามขั้นตอน การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ อยู่ในระดับปานกลาง (3) การดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นมีปัญหาอยู่ในระดับ ปานกลาง ในด้านบุคลากรและการจัดการ ส่วนปัญหาด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ สถานที่ มีปัญหาอยู่ในระดับมาก (4) การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ควรให้บุคลากรได้รับการอบรมให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ และบุคคลในท้องถิ่นควรให้การสนับสนุนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นมากขึ้น ควรจัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และโรงเรียนควรจัดเตรียมอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ให้เพียงพอ รวมทั้งมีการประชาสัมพันธ์และระบบนิเทศติดตามประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ

กัลยาณิ เล็งดี (2544) ทำการวิจัยเรื่อง "การพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เรื่อง ศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่นบุรีรัมย์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เรื่อง ศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่นบุรีรัมย์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นในจังหวัดบุรีรัมย์ 2) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เรื่อง ศิลปวัฒนธรรม ในท้องถิ่นบุรีรัมย์ 3) ศึกษาเจตคติต่อศิลปวัฒนธรรมของนักเรียน ที่เรียนด้วยหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เรื่อง ศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่นบุรีรัมย์ และ 4) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียน ที่เรียนด้วยหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เรื่อง ศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่นบุรีรัมย์ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวน 150 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่นบุรีรัมย์ จำนวนรวมทั้งหมด 126 คน ได้แก่ ศึกษานิเทศก์ จำนวน 6 คน ครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 60 คน และกรรมการสถานศึกษาขั้น พื้นฐาน จำนวน 60 คน 2) กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการทดสอบหลักสูตร คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 24 คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ 1) แบบสอบถามความเหมาะสมของเนื้อหา เกี่ยวกับเนื้อหาศิลปวัฒนธรรมที่จะนำมาบรรจุลงในหลักสูตร 2) เอกสารหลักสูตรกลุ่ม สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เรื่อง ศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่นบุรีรัมย์ สำหรับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 3) แผนการสอน จำนวน 10 แผน และสื่ออุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน ในแต่ละแผน 4) แบบประเมินเอกสารหลักสูตร 5) แบบประเมินแผนการสอน 6) แบบทดสอบ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 7) แบบวัดเจตคติต่อศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่นบุรีรัมย์ 8) แบบสอบถาม ความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับหลักสูตร

ผลการวิจัยพบว่า (1) เอกสารหลักสูตรและ เอกสารประกอบหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้ได้ (2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ผ่านการเรียนหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เรื่อง ศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่นบุรีรัมย์ สูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 (3) เจตคติต่อศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่นบุรีรัมย์ของนักเรียนที่ผ่านการเรียนหลักสูตร กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เรื่อง ศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่นบุรีรัมย์ สูงขึ้นกว่า ก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 (4) ผลการประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น พบว่า นักเรียนที่ผ่านการเรียนหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เรื่อง ศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น บุรีรัมย์ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรในด้านเนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน และ การใช้สื่ออุปกรณ์ว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

นันทิยา ศรีภักดี (2544) ทำการวิจัยเรื่อง "การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น วิชางานเลือกกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ เรื่อง การสานมวญ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านหนองขาม จังหวัดร้อยเอ็ด" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นระดับชั้นเรียน วิชางานเลือกกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ เรื่องการสานมวญ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านหนองขาม จังหวัดร้อยเอ็ด ให้มีค่า Puissance Measure (P.M.) ตั้งแต่ 10 ขึ้นไปและนักเรียนที่ผ่านการเรียนตามหลักสูตรนี้จะต้องมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์ (ร้อยละ 80 ขึ้นไป) อย่างน้อยร้อยละ 80 ของนักเรียนทั้งหมด วิธีการที่ใช้คือการศึกษาเฉพาะกรณี โดยให้การทดลอง 1 ครั้ง เป็นแบบแผนในการวิจัย กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2543 โรงเรียนบ้านหนองขาม จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งได้จากการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 17 คน ผลการวิจัยพบว่า (1) หลักสูตรมีความสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นเหมาะสมกับผู้เรียนมีประโยชน์ต่อชีวิตประจำวันและมีค่า Pesissance Measure (P.M) ตั้งแต่ 10 ขึ้นไป (2) ผลการนำหลักสูตรไปใช้พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ ตั้งแต่ ร้อยละ 80 ขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 80 ของนักเรียนทั้งหมด

สุดใจ อ่อนฤชา (2544) ทำการวิจัยเรื่อง "สภาพปัจจุบัน ปัญหาและแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมเสริมหลักสูตรในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมเสริมหลักสูตรของผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น 2) ศึกษาแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตรของผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น 3) ศึกษาความต้องการและผลที่ได้รับจากการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอกุเวียง จังหวัด

ขอนแก่น กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้บริหารและหัวหน้าหมวดวิชา 40 คน ครูผู้สอน 66 คน นักเรียน 99 คน ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบ Cluster Sampling เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ชุด คือ ชุดที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์ สำหรับผู้บริหารและหัวหน้าหมวด ชุดที่ 2 เป็นแบบ สอบถาม สำหรับครูผู้สอน และชุดที่ 3 เป็นแบบสอบถามสำหรับนักเรียน สถิติที่ใช้ในการ วิเคราะห์ข้อมูลคือ ร้อยละ ผลการวิจัย (1) ด้านสภาพปัจจุบันและปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร พบว่า ผู้บริหารและหัวหน้าหมวดวิชา (1.1) ด้านบทบาทหน้าที่ ไม่มีการจัดประชุมอบรมเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน (1.2) ด้านนโยบาย มีการกำหนดแนวนโยบายเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน (1.3) ด้านแผนงานโครงการ มีการกำหนดแผนงานโครงการ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร แต่การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตรมีปัญหา คือ ครูผู้สอนไม่ให้ความสำคัญ บุคลากรไม่มีความสามารถ ชุมชนหรือผู้ปกครองนักเรียนไม่ให้ความสำคัญ มีปัญหาด้านวัสดุ อุปกรณ์ งบประมาณไม่เพียงพอ ขาดการควบคุม ดูแล กำกับและนิเทศ (2) บทบาทของครูผู้สอน (2.1) ด้านการวางแผน ส่วนใหญ่ไม่ได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน (2.2) ด้านจุดประสงค์การเรียนรู้ มีการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ รายวิชาขึ้นเอง (2.3) ด้านวิธีการ มีการเชิญปราชญ์ท้องถิ่นมาสอน (2.4) ด้านผลที่ได้รับ สนองตอบหลักการพัฒนาลักษณะหลักสูตรท้องถิ่นและการปฏิรูปการศึกษา ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ส่วนปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร ได้แก่ การขาดการควบคุม ดูแล กำกับและนิเทศ ขาดงบประมาณ ครูมีภารกิจมาก ครูขาดความรู้ ความเข้าใจ (3) แนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร พบว่า ผู้บริหารและหัวหน้าหมวดวิชาเห็นด้วยกับการสร้างความตระหนักแก่บุคลากร ปรับหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนเห็นด้วยกับการเชิญผู้มีภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน นำนักเรียนไปศึกษา สัมผัสและเรียนรู้จากแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น (4) ความต้องการและผลที่ได้รับและการนำไปใช้ จากการได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร พบว่า นักเรียนต้องการได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องความรู้และประสบการณ์ที่ชาวบ้านใช้ในการประกอบอาชีพ ผลที่ได้รับและการนำไปใช้ นักเรียนเห็นว่าเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงที่เป็นจริงของท้องถิ่น

ศุภวรรณ สดประเสริฐ (2544) ทำการวิจัยเรื่อง"การพัฒนาหลักสูตรโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพเรื่อง การสานตะกร้า สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่5:

กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านโนนม่วง จังหวัดขอนแก่น" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาลักษณะโดยใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ เรื่องการสานตะกร้า สำหรับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านโนนม่วง จังหวัดขอนแก่น 2) เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการปฏิบัติงานและคุณลักษณะในการทำงานของนักเรียนที่เรียนตามหลักสูตรกลุ่มการงาน และพื้นฐานอาชีพ เรื่องการสานตะกร้า โดยนักเรียนที่ผ่านการเรียนตามหลักสูตรนี้จะมีคะแนนในการ ประเมินตั้งแต่ร้อยละ 80 ขึ้นไป 3) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนา หลักสูตรเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการนำหลักสูตรกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ เรื่องการสานตะกร้า ไปใช้ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านโนนม่วง สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 25 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ หลักสูตรกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ เรื่องการสานตะกร้า แผนการสอน แบบทดสอบวัด ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบวัดทักษะการปฏิบัติงาน แบบวัดคุณลักษณะใน การทำงานและแบบ สัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นใช้การวิเคราะห์หลักสูตร ก่อนนำไปใช้ ชวนนำหลักสูตรไปใช้ และการวิเคราะห์หลักสูตร หลังการนำหลักสูตรไปใช้ มี ผลการวิจัยดังนี้ (1) ผลการประเมินหลักสูตรก่อนนำไปใช้ โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนา หลักสูตร ด้วยวิธีการปรึกษาหารือและสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ พบว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมี ความเหมาะสมและสอดคล้องกันระหว่างองค์ประกอบของหลักสูตร และมีความเหมาะสมกับสภาพ ความต้องการของท้องถิ่น ผู้เรียนมีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของคนในชุมชน (2) ผลการ นำหลักสูตรไปใช้ พบว่านักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน สนใจ ตั้งใจและเอาใจใส่ในการ ปฏิบัติงาน ทำงานเป็นและพัฒนางานของตนให้ดีขึ้น ผลการประเมินแบบวัดทักษะการปฏิบัติงาน และแบบวัดคุณลักษณะในการทำงานนักเรียนทำคะแนนได้ผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 80 ของคะแนนเต็ม (3) ผลการวิเคราะห์หลักสูตรหลังการนำหลักสูตรไปใช้ พบว่านักเรียนสามารถทำคะแนนในแบบวัด ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ทุกคน และจากผลการสัมภาษณ์ ความคิดเห็นของ นักเรียน ครูผู้สอน ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และผู้รู้ในท้องถิ่น ที่มีต่อการนำหลักสูตรกลุ่มการงานและ พื้นฐานอาชีพ เรื่องการสานตะกร้าไปใช้ พบว่า (3.1) นักเรียน ครูผู้สอน ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และผู้รู้ ในท้องถิ่น เห็นด้วยกับหลักสูตรแม่บทที่เปิดโอกาสให้โรงเรียนนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม ในการพัฒนาลักษณะร่วมกับโรงเรียน เพราะจะทำให้โรงเรียนได้หลักสูตรที่ตรงตามสภาพและความ ต้องการของแต่ละท้องถิ่น ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความสนใจและความถนัดของตนเอง(3.2) นักเรียน ครูผู้สอน ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และผู้รู้ในท้องถิ่น เห็นว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นนี้มีประโยชน์ต่อ ชุมชนและโรงเรียน เพราะเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ที่ดี ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็นการส่งเสริม พื้นฟูและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีใน ชุมชนให้คงอยู่ต่อไป (3.3) นักเรียน ครูผู้สอน ผู้บริหาร

ผู้ปกครอง และผู้รู้ในท้องถิ่น ต้องการให้โรงเรียนพัฒนาหลักสูตรโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในกลุ่มประสบการณ์อื่นอีก เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับความเป็นมาของสิ่งที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นซึ่งมีมากมาย เป็นการตอบสนองความอยากรู้อยากเห็นของผู้เรียน ผู้รู้ในท้องถิ่นมีความภูมิใจและพร้อมที่จะเป็นส่วนหนึ่ง ในการจัดการศึกษาสำหรับบุตรหลานในชุมชนของตน

เจษฎา พานิชพันธุ์ (2544) ทำการวิจัยเรื่อง "สภาพการบริหารหลักสูตรคณิตศาสตร์ ระดับประถมศึกษาปีที่ 1-4 ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการใช้หลักสูตรคณิตศาสตร์ในชั้นเรียนของครูที่สอนวิชาคณิตศาสตร์ ระดับประถมศึกษาปีที่ 1-4 และ 2) ศึกษาผลที่เกิดจากการใช้หลักสูตรคณิตศาสตร์ในชั้นเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 1-4 กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารโรงเรียนเทศบาล จำนวน 11 คน ครูคณิตศาสตร์ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4 จำนวน 107 คน และนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4 จำนวน 394 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามและแบบสังเกต โดยแบ่งเป็นแบบสอบถาม จำนวน 3 ฉบับ และแบบสังเกตจำนวน 1 ฉบับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า (1) การบริหารหลักสูตรคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษาปีที่ 1-4 ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น ด้านการเตรียมความพร้อมการบริหารหลักสูตร และการนิเทศการสอนอยู่ในระดับมาก (2) สภาพการใช้หลักสูตรคณิตศาสตร์ ในชั้นเรียนของครูที่สอนวิชาคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษาปีที่ 1-4 ด้านการใช้หลักสูตรและเอกสารหลักสูตร ด้านการจัดทำสื่อและเลือกใช้สื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดผลประเมินผล ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการสอนซ่อมเสริมและกิจกรรมเสริมหลักสูตร และด้านการนิเทศการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ อยู่ในระดับมาก (3) ผลจากการใช้หลักสูตรคณิตศาสตร์ ในชั้นเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 1-4 ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดผลประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านการสอนซ่อมเสริมและกิจกรรมเสริมหลักสูตร อยู่ในระดับมาก

กรมวิชาการ (2546) ได้ทำการติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาปีการศึกษา 2545 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนที่ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ในปีการศึกษา 2545 จากโรงเรียนนำร่องและโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตร จำนวน 768 โรงเรียน จาก 39 จังหวัด ผลการวิจัยแต่ละด้านมีดังนี้ (1) การใช้หลักสูตรสถานศึกษา พบว่า สถานศึกษามีความพร้อมด้านบุคลากรตามกลุ่มสาระ 3 อันดับแรก ได้แก่ ภาษาไทย (ร้อยละ 86) สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (ร้อยละ 81.1) และสุขศึกษาและพลศึกษา (ร้อยละ 79.5) ด้านการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า มีการดำเนินการในระดับมาก 3 อันดับแรก ได้แก่ การส่งเสริมสนับสนุนกระบวนการ/วิธีการจัดการ

เรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดบรรยากาศ สิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน และการจัดครูเข้าสอน ตรงตามความรู้ความสามารถ การประชาสัมพันธ์ผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาให้ชุมชน พบว่า สถานศึกษาได้ดำเนินการโดย เผยแพร่เอกสาร ประชุมชี้แจง บอกผ่านนักเรียนและเสียงตามสาย ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร พบว่า ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่า บุคลากรในสถานศึกษามี ความรู้ความเข้าใจหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับมากและผู้สอนประเมินตนเองมีความ คิดเห็นว่า มีความรู้ความเข้าใจหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับมาก การนิเทศติดตามการใช้ หลักสูตรสถานศึกษา พบว่า สถานศึกษาส่วนใหญ่มีการนิเทศติดตามการใช้หลักสูตรในระดับมาก การประเมินคุณภาพสถานศึกษา พบว่า สถานศึกษามีคณะกรรมการด้านการประเมินภายใน ศึกษา สภาพและผลการดำเนินงานของสถานศึกษา และหาวิธีการแนวทางพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา ความเหมาะสมของการใช้หลักสูตร พบว่า ผู้บริหาร ร้อยละ 94.8 มีความเห็นว่าหลักสูตรสถานศึกษา มีความเหมาะสม เพราะเป็นหลักสูตรที่มีความยืดหยุ่น เหมาะสมตรงตามความต้องการของท้องถิ่น และเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (2) การจัดกิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้ของครู พบว่า ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่าครูได้จัดกิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้ในระดับมาก คือ จัดกิจกรรมโดย สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง และจัดการเรียนการสอนโดยยึด ผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่วนครูมีความเห็นว่าสถานศึกษามีความพร้อมในการจัดการเรียนรู้ในระดับมาก ในเรื่องของการจัดครูเข้าสอนตามความรู้ความสามารถ จัดการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับ ความ ต้องการของผู้เรียน และมีเอกสารหลักสูตรใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับสภาพการจัด กิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้ พบว่า ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เกิดกับนักเรียนในระดับมาก 3 อันดับแรก คือ จัดกิจกรรมการสอนโดยสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ส่งเสริมให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง และ จัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของ ครูในระดับมากคือครูสอนเน้นให้ผู้เรียนได้คิด ได้ปฏิบัติจริง ครูจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็น สำคัญ และครูจัดกิจกรรมด้วยวิธีหลากหลาย (3) ความพึงพอใจในการใช้หลักสูตร พบว่า ผู้บริหาร ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในผลการเรียนรู้ของนักเรียน และครูมีความพึงพอใจในการใช้หลักสูตรใน ระดับมาก คือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ถือว่านักเรียนมีความสำคัญที่สุด การพัฒนา นักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ และการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนา ความสามารถของนักเรียน (4) พฤติกรรมของนักเรียน พบว่า ครูมีความคิดเห็นว่า นักเรียนมี พฤติกรรมที่พึงประสงค์ในระดับมาก 3 รายการ ได้แก่ ความเป็นไทย ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี ปฏิบัติ ตามหลักของศาสนาที่ตนนับถือ (5) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้ พบว่า ชุมชนส่วน ใหญ่มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ คือ ให้การสนับสนุนด้านสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และงบประมาณ เป็น วิทยากรให้ความรู้ ให้นักเรียนศึกษาดูงานในสถานประกอบการ และให้คำปรึกษาแนะนำ

สำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตการศึกษา 1-12 (2546) ได้ทำการติดตามผลการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตการศึกษา 1-12 พบว่า (1) โรงเรียนนำร่องการใช้หลักสูตร มีผลการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (2) โรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตร มีผลการบริหารจัดการหลักสูตรในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง (3) โรงเรียนที่ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2546 มีผลการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง (4) ผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการหลักสูตรของโรงเรียนนำร่อง กับโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยโรงเรียนนำร่องมีค่าเฉลี่ยสูงกว่า (5) ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการบริหารจัดการหลักสูตรของโรงเรียนนำร่องการใช้หลักสูตรจำแนกตามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษา มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน และเมื่อจำแนกตามสังกัดของสถานศึกษา ในภาพรวมและรายด้านพบว่า สถานศึกษาทุกสังกัดมีการบริหารจัดการหลักสูตรไม่แตกต่างกัน (6) ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการบริหารจัดการหลักสูตรของโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตร จำแนกตามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษา มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อจำแนกตามสังกัดของสถานศึกษา ในภาพรวมและรายด้านพบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (7) ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการบริหารจัดการหลักสูตรของโรงเรียนที่ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2546 จำแนกตามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษา มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อจำแนกตามสังกัดของสถานศึกษา ในภาพรวมและรายด้านพบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พนมพร สิริวัฒนวงศ์ (2546) ทำการวิจัยเรื่อง "สภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ในโรงเรียนนำร่องและโรงเรียนเครือข่ายจังหวัดหนองบัวลำภู" โดยมีกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยคือ ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ในโรงเรียนนำร่องและโรงเรียนเครือข่ายจังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 28 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์และแบบสังเกตการณ์ สอน ผลการวิจัยพบว่า (1) สภาพการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของครูผู้สอนในกลุ่มเป้าหมาย โดยภาพรวมมีสภาพการใช้หลักสูตรในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$, $SD = 0.81$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่างานบริหารและบริการหลักสูตรและการดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตรมีการ

ดำเนินการในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$, $SD = 0.878$) ส่วนงานสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตรมีการดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.25$, $SD = 0.88$) (2) ปัญหาการใช้หลักสูตรของครูผู้สอนในกลุ่มเป้าหมาย เกี่ยวกับปัญหาด้านงานบริหารและบริหารหลักสูตร คือ ครูคิดว่าบุคลากรมีจำนวนไม่เพียงพอทำให้มีคาบสอนมากกว่ากลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ และหน้าที่งานพิเศษที่ได้รับมอบหมายมีมากจนเกินไป และมีครูผู้สอนที่เป็นหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้เท่านั้นที่มีโอกาสได้รับการฝึกอบรมจากกรมวิชาการ ครูขาดเอกสารเกี่ยวกับหลักสูตรที่ทันสมัย หรือบางครั้งมีเอกสารแต่ครูผู้สอนบางคนนำเอกสารไปเก็บไว้ส่วนตัว สื่อการเรียนการสอนไม่ทันสมัย สื่อที่ได้รับการจัดสรรมีคุณภาพต่ำหรือใช้ไม่ได้เนื่องจากชำรุดและครูผู้สอนไม่มีความรู้เกี่ยวกับการใช้อุปกรณ์และขาดสื่อทางด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัย แหล่งการเรียนรู้ไม่เพียงพอขาดเอกสารสำหรับการศึกษาค้นคว้าปัญหาด้านการดำเนินการเรียนการสอน ได้แก่ ครูรู้สึกเวลาเรียนไม่สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระการเรียนรู้ที่ทางโรงเรียนจัดไม่ตรงกับสถาบัน ส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ทำให้การจัดชั่วโมงเรียนเกิดความยุ่งยากเพราะจำนวนชั่วโมงมากเกินไปทำให้ไปกระทบจำนวนชั่วโมงของกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ทำให้จำนวนชั่วโมงหรือหน่วยกิตขาดไปในบางกลุ่มสาระการเรียนรู้ครูขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้และแนวทางการวัดและประเมินผลตามสภาพจริงการวัดและประเมินผลไม่มีแนวทางที่ชัดเจนยังยึดแบบหลักสูตรเดิมส่วนปัญหาด้านการส่งเสริมและติดตามการใช้หลักสูตรของครูผู้สอน ได้แก่ ขาดการนิเทศและติดตามการใช้หลักสูตรของครูผู้สอน ผู้ดำเนินการนิเทศขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศ

นิติพร อินทรสิทธิ์ (2546) ทำการวิจัยเรื่อง "สภาพและปัญหาในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของโรงเรียนนาร่องและโรงเรียนเครือข่าย สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด" โดยกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย คือ ผู้บริหารและครูผู้สอนของโรงเรียนนาร่องและโรงเรียนเครือข่ายที่ผ่านการอบรมการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวนทั้งสิ้น 190 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า ซึ่งมีค่าความเที่ยงทั้งฉบับเท่ากับ 0.98 และแบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า (1) สภาพการเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน การเตรียมด้านบุคลากร ด้านสังคมและชุมชนและด้านระบบข้อมูลสารสนเทศ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านการประชาสัมพันธ์หลักสูตรและด้านสื่อวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ ปานกลาง ส่วนปัญหาในการเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตรนั้น ด้านการประชาสัมพันธ์หลักสูตร ด้านสื่อวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ ด้านสังคมและชุมชนและด้านระบบข้อมูลสารสนเทศ มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

ยกเว้นด้านบุคลากรที่มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย (2) สภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ การจัดทำสาระของหลักสูตร การกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจเป้าหมาย การออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กำหนดรูปแบบวิธีการเกณฑ์การตัดสินเอกสารหลักฐานการศึกษาการออกแบบการเรียนรู้และการพัฒนาระบบการส่งเสริมสนับสนุน ส่วนปัญหาในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษานั้น ส่วนใหญ่มีปัญหามีอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้น ด้านการจัดโครงสร้างหลักสูตรที่มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย (3) สภาพการดำเนินการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้และการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ส่วนปัญหาในการดำเนินการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน

จากงานวิจัยที่กล่าวถึงข้างต้นพอสรุปได้ว่าสถานศึกษาดำเนินการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนตามขั้นตอนของการสร้างหลักสูตร ปัญหาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษาส่วนมากเกี่ยวข้องกับ งบประมาณด้านวัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ และอาคารสถานที่ ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น (1) ควรส่งเสริมให้บุคลากรเข้าร่วมสัมมนาเพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอ (2) ควรส่งเสริมให้นำ วัสดุ อุปกรณ์ ที่เป็นทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร (3) ควรลดขั้นตอนในการใช้จ่ายงบประมาณและ (4) ควรมีการจัดสัมมนาให้ความรู้แก่ครูเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร รวมทั้งมีการประชาสัมพันธ์และระบบนิเทศติดตามประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ ส่วนการศึกษาสภาพการใช้หลักสูตรสถานศึกษาจะทำการศึกษาในด้านความพร้อมด้านบุคลากร การดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา การดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การพัฒนาและใช้สื่อการเรียนรู้ การจัดบรรยากาศสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน การประชาสัมพันธ์หลักสูตรสถานศึกษา ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร การนิเทศติดตามการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ความเหมาะสมของการใช้หลักสูตร